

ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ

ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਮਾਨ

www.PunjabiLibrary.com

ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ (ਲਘੂ ਨਾਵਲ) ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਮਾਨ

“ਬੀਜੀ ਕਿੱਥੇ ਨੇ?” ਰਸਮੀ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਪੁੱਛਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਨੀਟੂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਗਏ ਨੇ।” ਚੁੱਲ੍ਹੇ ‘ਚ ਫੂਕ ਮਾਰਦਿਆਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੀਪ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

ਹਵੇਲੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਬੀਜੀ ਦਿੱਸੇ, ਬੇ-ਪਛਾਣ ਧੁੰਦਲਾ ਜਿਹਾ ਚਿਹਰਾ ਢਿੱਲੀ ਤੇਰ... ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗਾ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਨ ਤੇ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਂਦਿਆਂ ਫਿਰ ਡਿੱਪਲ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਫ਼ਦੇ ਜਿਹੇ ਉਹ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ।

“ਬਿਮਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ...?”

“ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਦੇ ਪਏ ਉਡੀਕਦੇ ਸਾਂ...।” ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੇਰੇ ਭਿੱਜੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਹੁਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਨਾਂ?” ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਜੁੱਗ ਜੁੱਗ ਜੀਵੇ, ਜੁਆਨੀਆਂ ਮਾਨੇ...।”

ਅਚਾਨਕ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਵੱਲ ਜਾ ਪਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੇਖ ਉੱਖੜੇ ਪਏ ਸਨ।

“ਨਿੱਕਾ ਕਿੱਥੇ ਜੇ?” ਬੀਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਅਸੀਂ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕੁਰਾਏ, ਪਰਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ‘ਤੇ ਆਸੂ ਨੂੰ ਲਈ ਬੈਠੀ ਆਇਆ ਨੂੰ ਉਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

“ਸਗਵਾਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਵੇ।” ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦ ‘ਚ ਲਈ ਉਹਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਕੱਕੇ ਵਾਲਾਂ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫ਼ੇਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਭਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

“ਇਹ ਓਥੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜੇ ਨਾਲ?” ਬੇ-ਪਸੰਦੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਆਇਆ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ।

ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਂਡੇ ‘ਚੋਂ ਆਕੜਾਂ ਭੰਨਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਮਾੜਚੂ ਜਿਹਾ ਘਸਮੈਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਉੱਠਿਆ ਤੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਸੁੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਅਗਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ‘ਤੇ ਬੁਝੀ ਰੱਖ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਦੀਪ ਦਾ ਕਾਕਾ ਚੌਂਕੇ ‘ਚ ਮਾਂ ਕੋਲ ਖਲੋਤਾ ਠਿਠਕ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

“ਸਵਰਨ ਕੌਰੇ ਚਾਹ ਧਰੀ ਆ?” ਚੁੱਲ੍ਹੇ ‘ਚ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਦੀਪ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੀਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਧੂੰਏਂ ਦੀ ਕੁੜੱਤਣ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ, ਉਹਨੇ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਕੁਝ ਜਿਹੀ ਝਾਕਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਈ।

“ਆਖਿਆ ਸੀ ਬਾਲਨ ਸਾਂਭ ਲਵੋ... ਗਿੱਲੇ ਬਾਲਨ ਬਾਲਦੇ ਨੇ ਪਏ...।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਦੀਪ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਵਿਹਲ ਈ ਕਿਹੜਾ ਮਿਲਦਾ ਏ।” ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਤਰੋੜਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਉਹ੍ਹਾਂ ਆ ਖਾਂ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ...।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪੁੱਚਕਾਰਿਆ।

ਕੁਝ ਖਿਝੀ ਜਿਹੀ ਦੀਪ ਦੀ ਪਤਨੀ ਚਾਹ ਪੁਣਨ ਲੱਗੀ।

ਮੁੰਡਾ ਰੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧੂੰਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਫ਼ੈਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਦੀਪ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਸੇਟੀ ਫੜੀ ਤੇ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਬੈਠੇ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਕੱਢ ਮਾਰੀ। ਕੁੱਤਾ ਟਿਓਂਕਦਾ ਟਿਓਂਕਦਾ ਵਿਹੜਿਓਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

“ਬੱਚਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਦਾ...।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਜਿਹਾ ਵੱਟਿਆ ਤੇ ਸੇਟੀ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਵਗਾਹ ਮਾਰੀ।

ਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰੀਂ ਰੀਂ ਕਰਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬੀਜੀ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਗੋਦ ‘ਚ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।

“ਆਂਡੇ ਜ਼ਰਾ ਘੱਟ ਉਬਾਲੇ ਨੇ ਅੱਧੇ-ਚਿੱਤੇ ਜਿਹੇ...।” ਬਿਸਕੁਟਾਂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਟਿਕਾਦਿਆਂ ਸਵਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਮੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸਵਰਨ ਬੋਲੀ:-“ਲਾਏ ਮੱਖਣ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਏ।” ਪਰ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵੀ ਤਾਂ ਖਾਈ ਸੀ।

“ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਨਿੱਤ-ਨਿੱਤ ਪਏ ਅਉਂਦੇ ਓ...।” ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹਨੇ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਲਿਆ ਰੱਖਿਆ।

“ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਖਾਧਾ ਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ...।” ਮੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਿਮਚਾ ਭਰਕੇ ਬੀਜੀ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਪਲੇਟ ‘ਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

“ਹਈ, ਸ਼ਾਵਾ ਸ਼ੇ[ਭਾਅ ਹੁਰੀ ਆਏ ਨੇ...।” ਬੂਹਿਓਂ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਦੀਪ ਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇਲ ਖਲੋਤੀ ਡਿੰਪਲ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੱਦਿਆਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੇਲ ਹੀ ਬੈਠ ਗਿਆ।”

“ਲਿਆਓ ਮੈਂ ਛਿੱਲ ਦਿਆਂ।” ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਅੱਧਾ ਛਿੱਲਿਆ ਆਂਡਾ ਫੜਦਿਆਂ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਬੀਜੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਮਮਤਾ ਦਾ ਰੰਗ ਘੁਲਨ ਲੱਗਾ, ਦੀਪ ਦੇ ਕਾਕੇ ਨੂੰ ਬਿਸਕੁਟ ‘ਤੇ ਮੱਖਣ ਲਾਕੇ ਖੁਆਂਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਲਾਡੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ।

“ਸਵਰਨ ਤੂੰ ਵੀ ਏਥੇ ਆ ਜਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਚੌਕਾ ਈ ਸੁੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਏ”

“ਤੜਕਾ ਪਈ ਲਾਈ ਆਂ।” ਤਾਂਬੀਏ ‘ਚ ਕੜਛੀ ਮਾਰਦੀ ਸਵਰਨ ਬੋਲੀ।

ਦੀਪ ਚਹੂੰ ਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਹੋਈਆਂ ਬੀਤੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਰਚ-ਮਸਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਸੁਨਾਣ ਲੱਗਾ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਅਡੋਲ ਆਪਣੀ ਝੋਲੀ ‘ਚ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਪੂੰਝਿਆ ਤੇ ਵਰਾਂਡੇ ‘ਚ ਡੱਠੀ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਪਾਕੇ ਉਹਨੂੰ ਥਾਪੜਨ ਲੱਗੇ। ਚਾਹ ਪੀਦਿਆਂ ਸਾਰ ਮੈਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਤਾਈ ਜੀ ਵੱਲ ਮਿਲਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਆਏ ਤਾਂ ਬੀਜੀ ਅੱਗੇ ਢੇਰ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਲੱਗਾ ਪਿਆ ਸੀ।

“ਔਤਕੀ ਮਹਿਰੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਸੁਨੇਹਾਂ ਭਿਜਵਾਇਆ ਏ, ਬੱਸ ਦਿਨ ਦੇ ਦਿਨ ਆ ਵੜੇਗੀ ਲਾਗ ਲੈਣ ਲਈ।”
ਦੀਪ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਚੌਕੇ ‘ਚ ਬੈਠੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ।

“ਲਿਆ ਸਵਰਨ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਾਂ।” ਪਤਨੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚੌਕੇ ‘ਚ ਜਾ ਬੈਠੀ।

“ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਜੇ ਭੈਣ ਜੀ, ਇਹ ਮਹਿਰੀ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਲੱਗਣ ਦੇਂਦੇ ਜੇ... ਜੇ ਉਹ ਤੱਤੀ ਆਉਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਬਾਬਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ... ਕਿਹੜਾ ਕੰਮੀ ਅੱਜ ਅਖਵਾਂਦਾ ਜੇ...?” ਦਿਰਾਈ ਜਿਠਾਈ ਨਾਲ ਝੁਰ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਉਠੋ ਤੁਸੀਂ, ਪ੍ਰੀਤ ਮਾਂਜ ਲੈਂਦੀ ਏ।” ਮੈਨੂੰ ਬੀਜੀ ਦਾ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।

“ਨਾਂ ਭਾਈ ਨਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਦੀ ਆਈ ਏ.....।” “ਨੀ, ਆਹ ਕਾਕਾ ਫੜਾ ਖਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਜਰਾ, ਭਾਂਡੇ ਧੋ ਦੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ...”

ਆਇਆ, ਸੁਣਿਆ ਅਣਸੁਣਿਆ ਕਰਕੇ ਕਾਕੇ ਨੂੰ ਲਈ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਡੱਠੀ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ।

“ਹਾਇਆ ਕਿੰਨੀ ਆਕੜ ਸੂ...” ਬੀਜੀ ਨੇ ਆਇਆ ‘ਤੇ ਨੱਕ ਚਾੜ੍ਹਿਆ।

ਬੀਜੀ ਦੇ ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਸਵਰਨ ਦੇ ਵਰਜਦਿਆਂ ਵਰਜਦਿਆਂ, ਪ੍ਰੀਤ ਭਾਂਡੇ ਧੋ ਧੋ ਟੋਕਰੇ ‘ਚ ਧਰਨ ਲੱਗੀ। ਬੀਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਪੇਤਰੇ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ‘ਚ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।

+++

ਰਾਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕੋਠੇ ‘ਤੇ ਸੌਣ ਚਲੇ ਗਏ

“ਨਾਂ ਮੈਂ ਨਿਆਈ ਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਪਤਾ...” ਬੱਲਿਓਂ ਸਵਰਨ ਦੀ ਚਿਲਕਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ।

“ਹਾਇਆ ਨੀਂ ਮੈਂ ਤਈਨੂੰ ਆਖ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਏ? ਮੇਰੇ ਗਲ ਪਈ ਪਈਨੀ ਏਂ...” ਬੋਲ ਕਰਾਰਾ ਪਰ ਕੰਬਦਾ ਜਿਹਾ ਸੀ।

ਸਵਰਨ ਉੱਪਰ ਆਈ ਤੇ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਸਾਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੇ ਗਿਲਾਸ ਫੜਾ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਆਂਹਦਾ ਏ ਕੁਝ ਕਰੇ, ਤੁਹਾਡੇ ‘ਤੇ ਕਰਮਾਂ ‘ਚ ਈ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ...” ਦੀਪ ਕੁਝ ਖਰ੍ਹਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ‘ਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਆਖਿਆ ਏ?” ਮੇਰੇ ਗਲ ਪੈ ਗਈ ਏ।” ਬੀਜੀ ਦੇ ਬੋਲ ‘ਚ ਲਚਾਰੀ ਸੀ।

“ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ‘ਚ ਕਸੂਰ ਏ, ਤੁਸੀਂ ਬਹਿਕੇ ਖਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ” ਦੀਪ ਤਲਖੀ ‘ਚ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਖਲਾਸੀ ਵੀ ਕਰਨੀ ਜੇ ਕਿ ਨਹੀਂ?” ਬੀਜੀ ਨੇ ਖਿੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਆਪ ਅਣਸੁਣਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣਾਂਦੇ ਓ...” ਦੀਪ ਨੇ ਤੈਸ ‘ਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਮੈਂ ਤੇ ਆਹਨੀ ਆਂ ਰੱਬਾ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਏ...” ਅੱਗੋਂ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ।

“ਚੁੱਪ ਕਰਨੀ ਏਂ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਆਏ ਗਏ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਏਂ ਪਈ...” ਦੀਪ ਪਤਨੀ ‘ਤੇ ਗੜ੍ਹਕਿਆ।

ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਦੀਪ ਮੇਰੀ ਮੰਜੀ ਦੀ ਬਾਹੀ ‘ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ।

“ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜੁ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਹਣੇ ਆਂ, ਕੁਝ ਨਾ ਕਰੋ, ਆਪਣਾ ਨਾਵੇ ਧੋਵੋ ਬਹਿਕੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰੋ...” ਕੁਝ ਦੇਰ ਬੈਠਣ ਬਾਅਦ ਭਾਰੇ ਜਿਹੇ ਗਲੇ ਨਾਲ਼ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਇਹਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਪਈ ਬੀਜੀ ਭਾਵੇਂ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ‘ਚ ਸੈਂ ਛਿੱਤਰ ਵੀ ਮਾਰ ਲੈਣ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਕੂਣਾ...” ਹੁਣੇ ਜਿਠਾਈ ਦੀ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਆਕੇ ਬੈਠੀ ਸਵਰਨ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“.... ਜੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਏ, ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਖਣ...” ਸਵਰਨ ਨੇ ਗੱਚ ਭਰਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਬੱਸ ਜਦੋਂ ਵੇਖੇ ਕਲੇਸ਼...” ਦੀਪ ਕਾਫ਼ੀ ਖਿੱਝ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਇਹ ਦਿਲ ਦੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ, ਬੀਜੀ ਦਾ ਤੈ ਭਾਅ ਭਰਦੀ ਏ.... ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਕੀ ਜਾਂਦਾ ਏ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ...”

“ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਏ?” ਮੈਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਪਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਦੀਪ ਚੁੱਪ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਸੋਚੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੁੰਡਾ ਰੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਦੇਵੇਂ ਉਠੇ ਤੇ ਥੱਲੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੁੰਡਾ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਬੀਜੀ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੰਜੀਆਂ ਡਾਹੁੰਦਿਆਂ, ਬਿਸਤਰੇ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਤੱਕ ਬੀਜੀ ਕਾਫ਼ੀ ਖਿੱਝ ਗਏ ਸਨ।

ਮੁੰਡਾ ਹਾਲੀ ਵੀ ਰੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਹਾਇਆ ਇਹ ਤੇ ਪਲਮਦਾ ਜਾਂਦੈ, ਮਈਥੇ ਨਹੀਂ ਜੇ ਸਾਂਭਿਆਂ ਜਾਂਦਾ...” ਬੀਜੀ ਨੇ ਰੋਣ ਹਾਕਿਆ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਮਾਂ.... ਮਾਰਾਂ ਇਹਨੂੰ ਪਟਕਾ ਕੇ ਭੇਏ ‘ਤੇ...” ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਧੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਦੀਪ ਨੇ ਧਮੁੱਕ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ।

“ਹਾਇਆ ਇੰਜ ਵੀ ਕਰੀਦਾ ਏ....” ਬੀਜੀ ਦਾ ਤ੍ਰਾਹ ਜਿਹਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਹਾਲੀ ਵੀ ਹੁੱਬਕੀਆਂ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਟਿੱਬੇ ‘ਤੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

+++

ਹਵੇਲੀ ਵੱਲੋਂ ਦੀਪ ਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਤੇ ਮੱਝ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉੱਭੜਵਾਹਿਆ ਉੱਠ ਗਿਆ ਸਾਂ।

“ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਮਾਂ...” ਦੀਪ ਨੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਲਟੀ ਚੌਕੇ ‘ਚ ਸੁੱਟਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਰਾਤ ਮੱਝ ਅੱਗੇ ਪੱਠੇ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਹੋਣੇ ਤੇਰੇ ਏਸ ਨੈਕਰ ਨੇ...” ਕੰਦ ਵੱਲ ਖਲੋਤੇ ਤਾਰੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸ਼ਕਾਇਤ ਲਾਈ ਸੀ।

“ਤੁਸਾਂ ਕੀ ਲੈਣਾ?” ਖਿੜਦਾ ਜਿਹਾ ਦੀਪ ਬੋਲਿਆ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾ, ਦੁੱਧ ਦੀ ਲੱਪ ਜਿਹੜੀ ਦੋਂਦੀ ਏ...।”

“ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਿਧਰ-ਕਿਧਰ ਫਾਹੇ ਮਿਲਾਂ...? ਆਂਹਦੇ ਓ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਜੁੜਿਓਂ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦੇਨਾ....।” ਦੀਪ ਖਾਸਾ ਖਿੜ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਆਹ ਵੇਖੋ ਜੀ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਏ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ... ਔਤਰਾਂ ਧੂੰਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਲੜਦਾ ਏ...।”

“ਕੱਲ੍ਹ ਆਖ ਤੇ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਕੀ ਕਰਾਂ ਨਾਂ ਆਵੇ ਤਾਂ...।”

“ਜਾਹ ਓਏ ਤਾਰਿਆ ਗੋਲੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਰੋਜ ਲਾਰੇ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਏ....।”

“ਤੁਸੀਂ ਬੀਜੀ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੋਸੀ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਸੌਆਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਏ....।”

“ਭੈੜੀ ਤੇ ਫਿਰ ਮਹੀਓ ਹੋਈ।”

“ਫਿਰ ਕੰਜਰ ਤੇ ਮਹੀਓ ਹੋਇਆ....।” ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਪੈਰ ਪਟਕਦਾ ਦੀਪ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਹੋ ਲਿਆ ਸੀ।

ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਖਿੱਲਰੇ ਧੁੰਏ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸਾਹ ਗੁੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਨੇਰੇ ਤੋਂ ਦੀ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਲੰਘਣ ਲੱਗਿਆ ਇੱਟ ਉੱਖੜੀ ਹੋਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਸਾਂ ਡਿੱਗਣੋਂ ਬਚਿਆ ਸਾਂ। ਬਨੇਰੇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਉੱਖੜੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਬਨੇਰਾ ਲਿੰਬਿਆਂ ਹੀ ਨਾਂ ਹੋਵੇ। ਕੋਠੇ ‘ਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਘਾਹ ਦੀਆਂ ਤਿੜ੍ਹਾਂ ਫੁੱਟ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਬੀਜੀ ਕਿਵੇਂ ਲਿੰਬ ਪੋਚ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ... ਬੀਜੀ ਦੇ ਵੇਲਿਆਂ ‘ਚ ਕਿੰਨੀ ਸੰਘਣੀ ਇਹਦੀ ਛਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ...।

ਦੀਪ ਦਾ ਕਾਕਾ ਉੱਭੜ ਵਾਹਿਆ ਉੱਠਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

“ਮਾਂ ਸਦਕੇ, ਮਾਂ ਵਾਰੀ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ...।” ਬੀਜੀ ਮੁੰਡੇ ਕੁੱਛੜ ਲੈ ਕੇ ਵਿਰਾਉਣ ਲੱਗੇ।

“ਪੱਕ ਜਾਣਗੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤੂੰ ਮੁੰਡਾ ਸੰਭਾਲ...।” ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਕੋਲ ਖਲ੍ਹਾਰਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“...ਆਹ ਲਾਹ ਲਵਾਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਾਉਂਠੀਆਂ...।”

ਮੁੰਡਾ ਰੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“... ਚੁੱਪ ਕਰਨਾ ਈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਕੁਲੱਖਣਾ ਔਤਰਾ...।” ਚਪੇੜ ਖਾ ਕੇ ਮੁੰਡਾ ਹੋਰ ਕੁਰਲਾ ਉੱਠਿਆ ਸੀ।

ਸਵਰਨ ਗੱਚ ਜਿਹਾ ਖਾਕੇ ਉੱਠੀ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਵੇਲੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਚੁੱਲ੍ਹ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਬੀਜੀ ਫੂਕ ਮਾਰਦੇ ਤਾਂ ਵਾਲ ਉੱਡਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਚੁੱਲ੍ਹ ‘ਚੋਂ ਸਵਾਹ ਉੱਡ-ਉੱਡ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਚ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਹਫ ਰਹੇ ਸਨ....।

“ਇਹ ਤੇ ਰੁੱੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਕੁੱਛੜੋਂ ਈ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਉੱਤਰਦਾ...।” ਚੌਕੇ ਦੀ ਬੰਨੀ ਕੋਲ ਖੜੀ ਸਵਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਹਾਲੀ ਤਾਈਂ ਮਹਿਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਨ ਵੜੀ।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਤਵੇ ‘ਤੇ ਰੋਟੀ ਪਾਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਆਪ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਕੱਢੀ ਸੀ...।”

“ਨਾ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾਕੇ ਉਹਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਵਾਂ...।”

“ਆ, ਓਸ ਜਾਣਾ ਏ, ਕੱਢਣੇ ਤੁਸਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ।”

“ਨੀ, ਮੈਂ ਕੀ ਉਹਨੂੰ ਆਹਣੀ ਆਂ...?” ਬੀਜੀ ਤਮਕ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸਨ।

“ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ...।” ਮੈਨੂੰ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਵੇਖ ਸਵਰਨ ਅੱਗੋਂ ਕੁਝ ਬੋਲਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।

“ਉਠੋ ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੱਗੋਂ, ਪਕਾਅ ਲੈਣੀ ਆਂ ਮੈਂ...।” ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚੌਕੇ ਕੋਲ ਡੱਠੀ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਬਿਠਾ ਹੱਥ ‘ਚ ਰੋਟੀ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਦੋਦਿਆਂ ਸਵਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਅੱਖਾਂ ਪੁੰਝਦੇ ਤੇ ਲੜਖੜਾਉਂਦੇ ਜਿਹੇ ਬੀਜੀ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੱਗੋਂ ਉਠੋ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੀ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗੇ।

“... ਹਾਇਆ ਨੀ ਮੈਂ ਜੁੱਗੇ ਭੈੜੀ ਹੋ ਗਈ... ਨੀਂ ਮੈਂ ਕੁਪੱਤੀ ਤੇ ਕੁਚੱਜੀ, ਮਹਿਰੀਆਂ ਤੇ ਚੂਹੜੀਆਂ ਮਈਥੋਂ ਚੰਗੀਆਂ... ਆਂਹਦੇ ਨੇ ਬੋਲਦੀ ਕਿਓਂ ਏਂ, ਦਖਲ ਕਿਓਂ ਦੇਣੀ ਏ...?” ਬੀਜੀ ਦੀ ਵੈਣਾਂ ਵਰਗੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਲਾਅ ‘ਤੇ ਕੱਛਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਜਿਵੇਂ ਉੱਥੇ ਦੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਠਿਠਕ ਗਏ ਸਨ। ਕੋਠੇ ‘ਤੇ ਸੁੱਤੀ ਡਿੰਪਲ ਉੱਭੜਵਾਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬਨੇਰੇ ‘ਤੇ ਆ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਕੇ ਆਈ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਆਇਆ ਬੂਰੇ ‘ਚ ਠਿਠਕ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਚੁਬਾਰੇ ‘ਚ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਭਾਈ ਦੀ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਨਿੱਕਾ ਅਸੂ ਜਾਗ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਡਰਕੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੇਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਕੁੱਤਾ ਉੱਛਲ-ਉੱਛਲ ਕੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਭੌਂਕੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੀਪ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦਾ ਤਰਖਾਣ ਜਿਵੇਂ ਬਰੂਹਾਂ ‘ਚ ਹੀ ਗੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। “ਇਹ ਸਿਆਪਾ ਨਾਂ ਮੁੱਕਣਾ ਏ ਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਲਹਿਣਾ ਏਂ...।” ਦੀਪ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਿੰਹਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਕੋਈ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰ... ਕੀ ਆਖਣਗੇ ਭਾ ਜੀ...?” ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

+++

ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸਵਰਨ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖ ਗਈ ਸੀ।

“ਸੋਚਾਂ ‘ਚ ਕੀ ਪਏ ਹੋ ਭਾ ਜੀ, ਲਓ ਖਾਓ...।” ਮੇਰੀ ਪਲੇਟ ‘ਚ ਚੋਖਾ ਸਾਰਾ ਮੱਖਣ ਤੇ ਆਮਲੇਟ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਘੁੱਟਾਂ ਮੇਰੇ ਸੰਘ ‘ਚ ਅੜ-ਅੜ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹਵੇਲੀ ‘ਚੋਂ ਠੱਕ-ਠੱਕ ਕੁਹਾੜੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੌਕੇ ‘ਚ ਬੀਜੀ ਉਂਦੀ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ।

“ਭਾ ਜੀ ਤੁਸਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ...।” ਮੇਰੀ ਪਲੇਟ ‘ਚ ਸਭ ਕੁਝ ਉਂਝ ਦਾ ਉਂਝ ਪਿਆ ਵੇਖ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸੰਘੋਂ ਬੁਰਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉੱਤਰ ਰਹੀ। ਦੀਪ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਧੀ ਪ੍ਰਾਉਂਠੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਖਾਕੇ ਉੱਠਿਆਂ ਸਾਂ ਤਾਂ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ :-

“ਸਵਰਨ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਬਰੈੱਡ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।”

“ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ... ਭਲਾ ਅਖਬਾਰ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ ਏਥੇ ਕੋਈ?” ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਡਾਡੀ ਤਤਪਰਤਾ ਜਤਾਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦੀਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।”

“ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਜੈਲਦਾਰਾਂ ਦਿਓਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਆਉਣਾ...।” ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੀਪ ਬੁਹਿਓਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਪਈ ਚਾਹ ਤੇ ਪ੍ਰਾਉਂਠੀ ਉਂਝ ਦੀ ਉਂਝ ਅਣਛੋਹੀ ਪਈ ਸੀ...। ਬੀਜੀ ਦੀ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੀ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਮੰਜੀ ਦੀ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਉਂਗਲ ਤੇ ਲਵ੍ਹੇਟਦੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਦੇੜ ਲੈਂਦੀ... ਪਰਾਂ ਖਲੋਤੀ ਡਿੰਪਲ ਇੱਕ ਟੱਕ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਤੱਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ... ਪਾਠ ਸੁਣਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਚੁਬਾਰੇ ‘ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਾਂ।

“ਭਾ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਆ ਅਖਬਾਰ ਲਿਆਂਦਾ ਏ...।” ਦੀਪ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਲਾ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜੈਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉਹਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਮਿਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਲ਼ ਦੇ ਕਸਬੇ ਤੋਂ ਲੈਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਚਲੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ” ਦੀਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ਼ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਘਰ ‘ਚ ਮੈਨੂੰ ਘੁਟਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ।

“ਮੁਰਗਾ ਮੰਗਵਾ ਲਈ ਸਵਰਨ ਪੈਂਚ ਤੋਂ।” ਦੀਪ ਨੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ।

“ਆਹ ਨਰਮਾ ਏ ਭਾ ਚਾਰ ਪੈਲੀਆਂ ਅਹੁ ਕਮਾਦ ਏ...।” ਦੀਪ ਪੈਲੀਓ ਪੈਲੀ ਫਿਰਕੇ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਗੜ-ਪਿੱਛੜ ਅਸੀਂ ਤੂਤਾਂ ਵਾਲ਼ੇ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰੇ ਸਾਂ। ਟਿਯੂਬਵੈੱਲ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਮੈਂ ਤੂਤਾਂ ਦੀ ਛਵੇਂ ਡੱਠੀ ਮੰਜੀ ਤੇ ਜਾ ਲੇਟਿਆ ਸਾਂ।

ਜਦੋਂ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ ਬੀਜੀ ਹੀ ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸਨ। ਕਾਮੇ ਰੱਖਕੇ ਉਹ ਖ਼ੇਤੀ ਕਰਵਾਉਂਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ਼ ਲਈ ਉਹ ਖ਼ੇਤ ‘ਚ ਹੁੰਦੇ। ਆਪਣੀ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪੈਲੀ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬੰਨੇ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਿਆਲ ਹੁੰਦਾ। ਪਿੰਡੋਂ ਚੰਗੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਹੁੰਦੀ, ਇਲਾਕਿਓਂ ਬਹੁਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਿਣਸ ਹੁੰਦੀ। ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸਭ ਆਪ ਹੀ ਕਰਦੇ... ਪਿਓ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ... ਇਹ ਸਭ ਸੋਚਦਾ-ਸੋਚਦਾ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸੋਂ ਗਿਆ ਸਾਂ।

“ਚੱਲ ਭਾ ਚਲੀਏ...।” ਦੀਪ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ਼ ਉੱਭੜਵਾਰੇ ਮੈਂ ਉੱਠ ਬੈਠਾਂ ਸਾਂ।

“ਭਾ ਫ਼ਸਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਲੱਗੀ?” ਕੋਈ ਚਾਰ ਪੈਲੀਆਂ ਦੀ ਵਾਟ ਟੁਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਚੰਗੀ ਏ।” ਬਗ਼ੈਰ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆਂ ਮੈਂ ਸਰਸਰੀ ਜਿਹਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

“ਭਾ ਐਤਕੀ ਰੇਹ ਸੀ ਘਰ ਦੀ, ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੇ ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਫ਼ਸਲ ਮੈਂ ਐਤਕੀ ਰੀਝ ਨਾਲ਼ ਬੀਜੀ ਏ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾ ਕੇ, ਬੀਅ ਮੈਂ ਐਤਕੀ ਸੀਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲ਼ਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਲਿਆ ਏ ...।” ਉਹ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਇੱਕ ਝੋਟੀ ਸਾਉਣ ‘ਚ ਸੂਈ ਸੀ। ਅੱਸੂ ‘ਚ ਦੂਜੀ ਵੀ ਸੂ ਪੈਣੀ ਏ, ਇੱਕ ਸੱਜਰ ਸੂ ਮਰ ਗਈ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਸਾਲ

ਫਾਕੇ ਕੱਟਣਾ ਪਿਆ...।”

ਮੂੰਹ ਧਿਆਨੇ ਬਿਨਾਂ ਹੂੰ ਹਾਂ ਕੀਤਿਆਂ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ਼ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾਂ ਸਾਂ।

“ਭਾ ਰਾਜੀ ਤਾਂ ਹੈ ਮਖ...?” ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ਼ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਤੱਕਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਮੈਂਨੂੰ...।” ਇੱਕ ਦਮ ਸੁਖੜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਆਹ ‘ਖਬਾਰ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ।” ਹੱਥ ‘ਚ ਤਹਿ ਕੀਤੀ ਅਖਬਾਰ ਵੱਲ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਦੁਆਰਿਆਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਨੀਂਦ ਜਿਹੀ ਆ ਗਈ ਸੀ ਤੂਤਾਂ ਥੱਲੇ।” ਮੈਂ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ। ਫਿਰ ਤੋੜ ਤੱਕ ਦੀਪ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਵੇ, ਅਰਾਮ ਨਾਲ਼ ਬਿਹਾ ਕਰੋ...।” ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਡਿਉੜੀ ‘ਚ ਪੇਚਾ ਫ਼ੇਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਜਿਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।

“ਬੀਜੀ ਕੁਝ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਓਗੇ...।” ਕੁਝ ਨਾਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

“ਏਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਹਨਾਂ... ਹੋਰ ਮੇਰੀ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ਼ ਲੜਾਈ ਕੀ ਏ?”..

“ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਈ ਪੁੱਛ ਲਓ, ਕਿੰਨੇ ਤਰਲੇ ਮੈਂ ਕੱਢੇ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਈ ਛੱਡੇ ਪੇਚਾ ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਾਓ...।” ਸਵਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਏ? ਕਿਉਂ ਕੀਕਣਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ ਓ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ?”

“ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੁ ਆਖਿਆ ਏ ਪਈ ਜਨਾਨੀ ਲਾ ਲਈਏ...।”

“ਮੈਂ ਕੋਈ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਘੱਲੀ ਤੇਰੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਜਨਾਨੀ।”

“... ਤੁਸੀਂ ਬਾਬਾ ਸੱਚੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਝੂਠੇ...।” ਦੀਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਂ ਹਾਰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਭਾ, ਮੁੜਦੇ ਨਹੀਂ ਆਪਣੀ ਆਈ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਕੀ ਹੋ ਜਾਏ...।”

“ਆਇਆਂ ਗਿਆਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਸੁਆਹ ਜੁ ਪੁਆਉਣੀ ਹੋਈ...।” ਮੀਟ ਵਾਲ਼ਾ ਡੋਂਗਾ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਵਰਨ ਬੋਲੀ।

“ਏਨੀ ਖੇਚਲ ਕਾਹਨੂੰ ਕਰਨੀ ਸੀ”, ਮੁਰਗੇ ਦਾ ਮੀਟ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਭਾ ਤੈਨੂੰ ਹੋਈ ਕੀ ਜਾਂਦਾ ਏ? ਕੇਹੀਆਂ ਓਪਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ ਏ...।” ਡੂੰਘੀ ਨੀਝ ਨਾਲ਼ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ।” ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਇੰਝ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਟਾਲ਼ਨਾ ਚਾਹਿਆ।

ਮੁਰਗੇ ਦੀਆਂ ਸੈਂਖੀਆਂ ਚੂਸਦਿਆਂ ਦੀਪ ਕਾਫ਼ੀ ਮੂਡ ‘ਚ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਕਹਿਕੇ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਵੇਂ

ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਦੇ ਤੁਹਾਰੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਝਾਡੀਆਂ 'ਚ ਲੁੱਕ ਗਏ ਸਾਂ... ਕਿਵੇਂ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਆਲੇ-ਟਾਲੇ ਲਾ ਕੇ ਬੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬੋਰ ਚੁਗਣ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ।

ਬੱਚੇ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਤਨੀ ਤੇ ਸਵਰਨ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਬਰਾਂਡੇ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹਲਵਾਈ ਬੂੰਦੀ ਤਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਬਾਲਣ ਪਾੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੌਂਕੇ 'ਚ ਬੈਠੀ ਕਹਿਰੀ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੁਬਾਰੇ 'ਚੋਂ ਪਾਠ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਅੰਞਣੇ ਛੂਹਣ ਛਪਾਈ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਰੋਂ ਪਾਰੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਰਿਸ਼ਦਾਰ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

“ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਰਜੀ ਹੋਈ ਏ ਭਾ, ਸਵਰਨ ਕੌਰ ਦੀ ਰੀਝ ਸੀ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾਂ।” ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਖਲੋਤਾ ਦੀਪ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਮਹਾਰਾਜ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲਿਓ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ਏ, ਲਾਹ ਲਓ ਰੀਝਾਂ...।” ਪੈਂਚਣੀ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਭਾਂਡੇ ਧੋਦਾ ਪੈਂਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀ ਸਾਰੇ ਘਰੀਂ ਸੱਦਾ ਦੇ ਆਈ ਆਂ...।” ਹਫ਼ਦੀ ਹੋਈ ਮੋਟੀ ਦਾਦੀ, ਚੌਂਕੇ ਦੀ ਬੰਨੀ ਨਾਲ ਢੇਅ ਲਾਈ ਦੀਪ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਬੀਬੀ ਜੀ ਲੱਡੂਆਂ ਦੀ ਪਰਾਤ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਏ, ਹੋਰ ਹੁਕਮ?” ਚੌਂਕੇ ਲੱਡੂਆਂ ਦੀ ਪਰਾਤ ਧਰਦਾ ਹਲਵਾਈ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਲਓ ਭਾਬੀ ਜੀ ਸੁਆਦ ਵੇਖੋ ਖਾਂ...।” ਇੱਕ ਲੱਡੂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰਦਿਆਂ ਸਵਰਨ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਖਿੜ ਖਿੜ ਕਰਕੇ ਦਰਾਣੀ ਜਠਾਣੀ ਹੱਸ ਪਈਆਂ ਸਨ।

“ਪੱਪੂ ਬੀਜੀ ਕਿੱਥੇ ਨੇ?” ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਵੇਖਕੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਖੇਡਦੇ ਦੀਪ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਛੂਹਣ ਛਪਾਈ ਖੇਡਦਾ ਉਹ ਅੱਗੇ ਦੌੜ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਲਓ ਭੂਆ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ ਜੇ...।” ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਕਾਰ ਦਾ ਹਾਰਨ ਵੱਜਿਆ, ਦੀਪ ਡਿਓੜੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਅਹੁਦਿਆ।

“ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੱਲ ਦੇ ਪਏ ਉਡੀਕਦੇ ਸਾਂ...।” ਅੱਗੋਂ ਵਾਲੀ ਉੱਠਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੀ ਸਵਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਸਵਰਨ ਸ਼ਕੰਜਵੀ ਕਰੀਂ ਭੂਆ ਜੀ ਲਈ, ਪੈਂਚ ਜੀ ਭੱਜ ਕੇ ਬਰਫ ਲਿਆਇਓ ਹੱਟੀ ਤੋਂ...।” ਜੱਫੀ ਪਾਈ ਭੂਆ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਐਤਕੀ ਨਾ ਆਉਂਦਿਓ ਭੂਆ ਜੀ, ਮੈਂ ਉਮਰ ਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੜਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ।” ਦੀਪ ਨੇ ਨਿਹੇਰਾ ਜਿਹਾ ਸੁੱਟਿਆ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਭੇ ਭੂਆ ਜੀ ਦੁਆਲੇ ਆ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਵਰਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਰਿਫ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਛੂਹਣ ਛਪਾਈ ਖੇਡਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਘੜੀ ਪਲ ਲਈ ਠਿਠਕ ਕੇ ਖਲੇ ਗਏ ਸਨ।

“ਬੱਲੇ[ਆ ਤੇ ਸਾਡਾ ਅਫਸਰ ਵੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਏ।” ਮੈਂਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ

ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਉਹਨਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ।

ਹਲਵਾਈ ਨੇ ਖੋਏ ਦਾ ਥਾਲ ਚੌਕੇ ਦੀ ਬੰਨੀ 'ਤੇ ਲਿਆ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

“ਸਵਰਨ ਲਿਆਈ ਪਲੇਟ...। ਪਹਿਲਾਂ ਭੂਆ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲੁਆਈਏ।” ਏਨੇ 'ਚ ਬੈਠਕ 'ਚੋਂ ਹੋ-ਹੱਲੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਦੀਪ ਦੇ ਸਾਲੇ ਤੇ ਸਾਂਢੂ ਸੇਵਰ ਦੇ ਬੈਠਕ 'ਚ ਬੈਠੇ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗਾਹਲੀ ਕੱਢ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਰਾਲੇ ਖੋਲੇ 'ਚੋਂ ਕੁੱਕੜਾਂ ਦੀ 'ਕੈਂ ਕੈਂ' ਕਰਨ ਦੇ ਖੰਭ ਫੜਕਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੈਂਚ ਮੀਟ ਲਈ ਕੁੱਕੜ ਮਰੋੜ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀ ਚੀਰ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਰਬਲ੍ਹਾ ਕਿਧਰੋਂ ਕੰਨੀ ਪਈ ਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਨ ਦੇਂਦੀ।

“ਹਾਏ! ਨੀ ਭੈਣਾਂ ਮੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਕਿੱਥੇ ਜੇ?” ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਭੂਆ ਜੀ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਏਥੇ ਈ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਤੇ...।” ਚੌਕੇ 'ਚ ਬੈਠੀ ਸਵਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਕਦੇ ਦੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਤੇ।” ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਪੈਂਚਣੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਭੂਆ ਜੀ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬਰਫੀ, ਰਸਗੁੱਲੇ ਅਦਿ ਉਚੇਚੇ ਪਲੇਟ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸਵਰਨ ਦੀਆਂ ਭਰਜਾਈਆਂ ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਤੋਂ ਭਰੇ ਹੋਏ ਮੂੰਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।

“ਸੱਚ ਬੀਜੀ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਨੇ?” ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਸਵੇਰ ਦੇ ਹੀ ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪੈ ਰਹੇ।

ਮੂੰਹਾਂ 'ਚ ਲੱਭੂ ਘਸੇੜੀ ਹੁਣ ਬੱਚੇ ਸ਼ਟਾਪੂ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਮਖ਼ ਮਾਂ ਕਿਹੜੇ ਭੜੇਲੇ ਪਾਈ ਹੋਈ ਜੇ? ਦੇ ਘੱਟੇ ਮੈਨੂੰ ਆਈ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਕਿੱਧਰੇ ਡਿੱਠੀ ਨਹੀਂ।” ਭੂਆ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕਾਹਲਿਆਂ ਪੈਂਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਤੇ ਐਸ ਵਿਹੜੇ ਨੇ ਕੱਟੀ ਕੋਲ...।” ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

“ਬੱਸ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹੀ ਕੰਮ ਰਿਹਾ, ਸਾਰੇ ਚਾਹ ਵਰਤ ਗਈ ਏ, ਉਹ ਕੱਟੀ ਸਰ੍ਹਾਨੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਨੇ।” ਸਵਰਨ ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਜਿਹੀ ਪੈਂਦੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

“ਵੇ, ਕੋਈ ਜਾਕੇ ਸੱਦ ਈ ਲਿਆਓ ਸੂ...।” ਭੂਆ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ।

“ਧਿਆਈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ...?” ਪੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਨਾ, ਜੀ ਮਜ਼ਾਲ ਏ ਜੇ ਸੂਈ ਵੀ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹੋਣ ਦੇਣ” ਪੈਂਚਣੀ ਨੇ ਮਿੰਨ੍ਹਾ ਮਿੰਨ੍ਹਾ ਹੱਸਦੀ ਨੇ ਟਿਚਕਰ ਕੀਤੀ। ਬੀਜੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਰਾਹ 'ਚ ਖਿੱਲਰੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਠੇਡਾ ਖਾਂਦੇ ਉਹ ਮਸਾਂ ਬਚੇ ਸਨ। ਅੱਗੋਂ ਵਾਲੀ ਉੱਠ ਕੇ

ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਥੰਮ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਹਾਲੀ ਵੀ ਕੰਬ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਧੱਕ ਧੱਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਸੱਟ ਬਹੁਤੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ?” ਭੂਆ ਜੀ ਵਾਲੀ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਅਣਭਾਉਂਦੇ ਕੰਮ ਕੋਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ।” ਬਰੂਹਾਂ ਟੱਪ ਕੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਕਦੇ ਦੀ ਸੱਦਦੀ ਸਾਂ ਪਈ ਕਿ ਆ ਕੇ ਚਾਹ ਪੀ ਲਓ।”

“ਓਧਰ ਕੱਟੀ ਕੋਲ਼ ਕਿਹਨੂੰ ਬਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਾਜੇ?”

“ਫਾਹੇ ਦੇ ਮਿਲਦੀ ਕੱਟੀ...।” ਦੀਪ ਨੇ ਤੈਸ਼ ‘ਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਕਾਂ, ਕੁੱਤੇ ਖਲੋਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੋਂਦੇ ਪਏ, ਕਾਂ ਖੁਰ ਵੱਢ ਕੇ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।”

“ਤਾਰਾ ਜੁ ਸੀ ਓਥੇ।”

“ਇਹਨੂੰ ਕਿਤੇ ਟਿਕਾਅ ਏ ਇੱਕ ਥਾਂ, ਮਾਲਕ ਜਿੱਥੇ ਜੁ ਬਹਾਏ ਬਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ...।” ਬੀਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗੁੱਸਾ ਤਾਰੇ ‘ਤੇ ਨਿੱਕਲ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਕਿਉਂ ਬਈ ਤਾਰਿਆ ਕੱਟੀ ਕੋਲ਼ ਕਿਸ ਬਹਿਣ ਸੀ?... ਓਸ ਤੇਰੀ ਲੱਗਦੀ ਨੇ ਜਿਓਰ ਵੀ ਸੁੱਟਣੀ ਏਂ ਹਾਲੀ...।” ਦੀਪ ਨੇ ਤਾਰੇ ਵੱਲ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਆਪੇ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਮੁਰਗੇ ਲੈਣ ਤੇਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।” ਤਾਰਾ ਤਲਖੀ ‘ਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਭਰਜਾਈ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਵੀ ਆ ਕਿ ਕਾਂ ਕੁੱਤੇ ਈ ਮੋੜਦੀ ਰਹੀ ਹੈਂ...।”

“ਖਾਣਾ ਏਂ ਇਹਨਾਂ, ਕਾਂ ਕੁੱਤੇ ਮੋੜ ਲੈਣ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ...।” ਖਿੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਘਰ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਚਾਹੀਦਾ ਏ ਨਾ।”

“ਮਿਲਣਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੀਬੀ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੱਸਿਆ ਵੀ ਹੋਵੇ।”

ਇੱਕ ਕੋਲੀ ‘ਚ ਦੋ ਲੱਡੂ ਤੇ ਗਿਲਾਸ ‘ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਚਾਹ ਪੈਂਚਣੀ ਨੇ ਬੀਜੀ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਰੱਖੀ ਸੀ।

ਚਾਹ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲ਼ਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। “ਪਈ ਪਈ ਏਸਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ।” ਸਵਰਨ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

“ਸਵਰਨ ਧਰ ਚਾਹ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਤਾਜ਼ੀ।” ਦੀਪ ਨੇ ਹੁਕਮਣ ਲਹਿਜ਼ੇ ‘ਚ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਮੂੰਹ

‘ਚ ਕੁਝ ਬੁੜ ਬੁੜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੀਪ ਨੇ ਘੂਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੀਪ ਵੱਲ

ਵੇਖਦਿਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਦੇ ਲਈ ਲਈਨਾ ਤਈਨੂੰ ਮੱਤ...।” ਲਾਲ ਲਾਲ ਡੇਲੇ ਕੱਢਦਿਆਂ ਦੀਪ ਨੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਘੂਰਿਆ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਿਆ ਏ ਤੁਹਾਨੂੰ?” ਐਵੇਂ ਗਲ ਪਏ ਪਈਂਦੇ ਓ...।” ਤੀਉੜੀ ਵੱਟ ਕੇ ਪਤੀ ਵੱਲ ਵੱਹਦੀ ਸਵਰਨ ਨੇ

ਫਿਰ ਬੁੜ ਬੁੜ ਕੀਤੀ ਸੀ।

“ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰਨੋਂ ਬਾਜ ਆਉਣਾ ਕਿ ਨਹੀਂ... ਮਾਂ... ਕਿੱਥੋਂ ਵਿਹੰਦਾ ਸੀ ਕੁੱਤਾ ਖਣਵਾਦਾ।”

“ਚਲ ਛੱਡ ਪਰਾਂ ਦੀਪ।” ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਖ਼ਾਤਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਵੇ ਆਈਨਾ ਨਹੀਂ ਵੇ ਤੈਸ ‘ਚ ਆਈ ਦਾ ਮੁੰਡਿਆ।” ਭੂਆ ਨੇ ਮੱਤ ਦੱਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਘੁੱਟੀ ਵੱਟੀ ਸਵਰਨ ਨੇ ਬੀਜੀ ਅੱਗੇ ਤ੍ਰਿਪਾਈ ਲਿਆ ਧਰੀ ਸੀ। ਗੜਵੀ ‘ਚੋਂ ਗਿਲਾਸ ‘ਚ ਚਾਹ ਉਲਦੱਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਫਿਰ ਚੌਕੇ ‘ਚ ਜਾ ਬੈਠੀ ਸੀ।

“ਚਾਹ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਪਏ ਪੀਂਦੇ ਤੁਸੀਂ?”

ਤ੍ਰਭਕ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਬੇ-ਦਿਲੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਕੋਲੀ ‘ਚ ਚਾਹ ਲੁੱਦ, ਉਹ ਫਿਰ ਠਿਠਕ ਜਿਹੇ ਗਏ... ਦੇ ਕੁ ਘੁੱਟ ਚਾਹ ਦੇ ਪੀਂਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੀ ਫਿਰ ਗੜਵੀ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕੰਧ ਨਾਲ ਢਾਸਣਾ ਲਾਈ ਉਹਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ।

“ਚਾਹ ਤੇ ਵਿੱਚੇ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਸਾਰੀ...।” ਭਾਂਡੇ ਚੁੱਕਣ ਆਈ ਪੈਂਚਣੀ ਨੇ ਗੜਵੀ ਤੋਂ ਕੋਲੀ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ।

“ਆਹ ਲੱਡੂ ਵੀ ਉਂਜੇ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ...।”

ਕੋਲੀ ਚੁੱਕ ਬੀਜੀ ਨੇ ਦੇਵੇਂ ਲੱਡੂ ਪੈਂਚਣੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ‘ਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

“ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਖੁਸ਼ ਰਿਹਾ ਕਰੋ ਬੀਬੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਈ ਸਾਰਾ ਪਰਤਾਪ ਏ...।” ਪੈਂਚਣੀ ਨੇ ਲੱਡੂ ਦੁਪੱਟੇ ‘ਚ ਲੜ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਬੈਠੀਆਂ ਮੇਲਣਾ ਹੁਣ ਆਪੇ ‘ਚ ਮੂੰਹ ਜੋੜੀ ਘੁਰ-ਘੁਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬੈਠਕ ‘ਚੋਂ ਮਰਦ ਉੱਠਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੀਟ ਲਈ ਵੱਢੇ ਗਏ ਕੁੱਕੜਾਂ ਦੇ ਖੰਭ ਹਵਾ ‘ਚ ਉੱਡ-ਉੱਡ ਕੇ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਖਿੱਲਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਂਝ ਦੇ ਉਂਝ ਉਂਝੀ ਪਾਈ ਬੀਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਂਝ ਦੀ ਉਂਝ ਮੂੰਹ ਸੁਜਾਈ ਸਵਰਨ ਚੌਕੇ ‘ਚ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੈਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਭੂਆ ਜੀ, ਕਦੀ ਸਵਰਨ ਵੱਲ ਵਿੰਹਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਬੀਜੀ ਵੱਲ...।

“ਨੀ ਮੈਂ ਘਰ-ਬਾਹਰ ਵਾਲੀ ਸਭ ਕਾਸੇ ਵਾਲੀ, ਨੀ ਅੱਜ ਮੈਂ ਕੱਖੋਂ ਹੌਲੀ ਹੋ ਗਈ...।” ਇੱਕ ਦਮ ਫੁਫਕ ਫੁਫਕ ਕੇ ਬੀਜੀ ਰੋਣ ਲੱਗੇ ਸਨ।

ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਦੀ ਪੈਂਚਣੀ ਦਾ ਹੱਥ ਓਥੇ ਦਾ ਓਥੇ ਰੁਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਸ਼ਟਾਪੂ ਖੇਡਦੇ ਬੱਚੇ ਉੱਥੇ ਦੇ ਉੱਥੇ ਅਟਕ ਗਏ ਸਨ, ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਬੈਠੀਆਂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਉੱਥੇ ਦੀ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਕੋਲ ਖਲੋਤੀ ਡਿੰਪਲ ਬੀਜੀ ਨਾਲ ਆ ਲਿਪਟੀ ਸੀ ਲਾਲ ਪੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸਵਰਨ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀ-ਕਹਿੰਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ...।

“ਹਾਇਆ ਕੀ ਹੋਇਆ ਭਰਜਾਈਏ, ਹੋਸ਼ ਕਰ ਕੇਈ...?”

“ਬੀਬੀ ਜੀ, ਸੁਖ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਦਿਨ ਏ...।” ਅੱਗੋਂ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਪੈਂਚਣੀ ਅਟਕ ਗਈ ਸੀ।

“ਆਂਹਦੇ ਨੇ ਬੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਹ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਸਿਓਂ ਛੱਡ...ਹਾਇਆ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਛਪਣ ਹੋ ਜਾਂ? ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲੱਗਾਂ...ਕਿੱਥੇ ਟੁਰ ਜਾਂ ਮੈਂ...?” ਬੀਜੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਭਰੜਾ ਗਈ ਸੀ...ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੈਣ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

“ਤੂੰ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਬਿਆਣੀ ਸਾਏਂ ਭਰਜਾਈਏ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੈਨੂੰ...।”

“ਛੱਡੋ ਪਰ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓ...?” ਉੱਠ ਕੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਪੈਂਚਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਜਜਮਾਨਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਸਨ...ਤੁਸਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਰਾਜ... ਉੱਠੋ ਮੰਜੀ ਕਰ ਦਿਆਂ ਜੇ ਛਾਵੇਂ...ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੇ ਧੁੱਪ ਆਈ ਹੋਈ ਏ...।” ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਚੌਕੇ ‘ਚ ਧਰਦਿਆਂ ਪੈਂਚਣੀ ਨੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਮੰਜੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਛਾਵੇਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਲੈਛਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੌਕੇ ‘ਚ ਲੱਗੀ ਫਿਰਦੀ ਸਵਰਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਨ ਆਈਆਂ ਚੌਕੇ ਦੀ ਬੰਨੀ ਕੋਲ ਅਟਕਦੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਸਵਰਨ ਨਾਲ ਕਰਦੀਆਂ, ਦੂਰ ਬੈਠੀਆਂ ਬੀਜੀ ਤੇ ਭੂਆ ਜੀ ਵੱਲ ਵਿਹੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਹ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ, ਝੱਟ ਕੁ ਬਹਿ ਕੇ ਉੱਤਰਦੀਆਂ ਉਹ ਫਿਰ ਚੌਕੇ ਦੀ ਬੰਨੀ ਕੋਲ ਆ ਖਲੋਦੀਆਂ। ਸਵਰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਟਕਾ ਲੈਂਦੀ। ਗਰਮ ਗਰਮ ਚਾਹ ਗੜਵੀ ‘ਚ ਪਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦੀ, ਲੱਡੂ ਜਲੇਬੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ੱਕਰ-ਪਾਰਿਆ ਦੀ ਪਲੇਟ ‘ਚੋਂ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਹੋਰ ਖਾਣ ਲਈ ਆਖਦੀ...।

ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਰਦੀਆਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਈ ਚਿਰ ਹੋਰ ਅਟਕ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਵਿੱਚੋਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ...। ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ‘ਚ ਸਵਰਨ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪਲੇਟ ਹੋਰ ਮਠਿਆਈ ਪਾ ਦੇਂਦੀ...।

ਘੁਸਮੁਸਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਠੇਡੀ ‘ਤੇ ਉਂਗਲ ਟਿਕਾਈ, ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਜੋੜੀ ਬੀਜੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਭੂਆ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੱਲ ਤੇ ਉਂਗਲ ਰੱਖੀ ਸਿਰ ਹਿਲਾਂਦੇ ਹੋਏ ਭੂਆ ਜੀ ਕੁਝ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ...।

+++

“ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ...।” ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਸ਼ਾਵਾਸ਼ੇ ਭਾਈ ਤੇਰੇ... ਮੈਂ ਵੀ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਪਈ ਵਿਹਨੀ ਆਂ, ਇਹਦੀ ਤੇ ਬੁਰੀ-ਬਾਬ ਹੁੰਦੀ ਪਈ ਏ...।” ਭੂਆ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਭਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਦੁਪੱਟੇ ਦੀ ਕੰਨੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਦੇ... ਹੱਥ ਤੇ ਠੇਡੀ ਧਰੀ ਬੀਜੀ ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ।

“ਏਸ ਵਿਚਾਰੀ ਨੇ ਕੀ ਡਿੱਠਾ ਏ... ਚੱਪਾ ਕੁ ਜਿੰਨੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਬਣ ਗਈ, ਨਾਂ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਨਾ ਰਚਾਂਇਆ...।” ਭੂਆ ਜੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਏਡਾ ਚਵਲ ਨਿਕਲੇਗਾ...।” ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਦਾ ਮੇਰਾ ਗੱਚ ਭਰ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਉੱਥੇ ਹੋਰ ਬੈਠਣਾ ਮੁਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਠਕੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆਂ ਸਾਂ।

“ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਪੱਲੇ ਹੀ ਕੱਖ ਨਾ ਰਿਹਾ...।” ਤਾਇਆ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੀਪ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਡਿਓੜੀ ‘ਚ ਹੀ ਅਟਕ ਗਿਆ।

“ਏਡਾ ਇਹ ਹੋਜਲਾ ਮਾਂ ਦਾ, ਚਾਰ ਸਾਲ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆ ਵੜਿਆ... ਇਹ ਮਰਨੇ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਬਚੇ,

ਏਸ ਪਿਓ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਖ਼ਬਰ ਤੱਕ ਨਾ ਲਈ... ਸਵਰਨ ਲੱਖ ਭੈੜੀ ਸਹੀ, ਆਪਣੀ ਹੱਥੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਗੂੰਹ ਮੂਤਰ ਧੋਂਦੀ ਰਹੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ... ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਸੀ।”

“ਘਰ ‘ਚ ਰੱਬ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਏ, ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਖਾਣ ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੰਢਾਉਣ, ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਮੀ ਏ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਉੱਥੇ ਵੀ ਠੰਡੇ ਧੁੱਦ ਫੂਕਾਂ ਪਏ ਮਾਰਦੇ ਨੇ...।”

“ਚਲੇ ਜੇ ਸਵਰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਵੀ ਗਈ ਏ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਧ ਘਟ ਨਿਕਲ ਗਈ ਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦੀ ਏ ਜੇ ਫ਼ੋਰ ਵੀ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਵਧ ਕਰਦੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾ, ਵੇਖ ਲਿਆ ਜੇ...।”

“ਆਹ ਵੇਖ, ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾਂ ਕੁਝ ਆਖੀਂ ਉਹਨੂੰ...।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਲਾਂਦਿਆਂ ਜ਼ਰਾ ਤਲਖੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਹੁਣ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਕਹਿਣਾ... ਹਰੇਕ ਨਾਲ ਇੱਟ-ਖੜਕਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਘਰ ‘ਚ ਕੋਈ ਮਹਿਰਾ ਚੂਹੜਾ ਆਉਂਦਾ ਏ ਤਾਂ ਚੌਭੜਾਂ ਦੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਾ ਨੱਕ ‘ਚ ਦਮ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਨੇ।”

“ਨੀ ਭਰਜਾਈਏ ਤੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਪਿੱਤਾ ਮਾਰ ਆਪਣਾ...।” ਭੂਆ ਜੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਸਨ।

“...ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਸੀ... ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹੱਥ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਨ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਨ...।” ਸਵਰਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

“ਵੇਖੋ ਹੁਣ ਹੱਥ ਜੁੜਾ ਲਓ ਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਓ... ਜਾਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।”

“ਮੈਂ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਕ ਏ ਇਹਨਾਂ ‘ਤੇ...।” ਡਿਓੜ ‘ਚੋਂ ਵਿਹੜੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਜ਼ਰਾ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਭਾ ਜੀ ਹੱਕ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਂਹਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਰਾਂ ਇਹ ਰੁੱਸ ਚੱਲੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ...।” ਦੀਪ ਨੇ ਕੁਝ ਪੀਲੇ ਪੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ‘ਚ ਤੂੰ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏਂ...।”

“ਭਾ ਜੀ ਏਸਰਾਂ ਜੇ ਅੱਜ ਇਹ ਜਾਣ, ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ? ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਆਖੇਗੀ?”

“ਦੀਪ ਤੂੰ ਖ਼ਾਹ ਮਖ਼ਾਹ ਗਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏਂ...। ” ਮੈਂ ਠੰਡਿਆਂ ਪੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਭਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਏਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਹੋਰ...।”

“ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਤੂੰ ਖ਼ਾਹ ਮਖ਼ਾਹ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏਂ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪੁੱਤਰ ਤੂੰ। ਤੇਹਾ ਮੈਂ... ਜੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਏ?”

“ਚੱਲ ਕਾਕਾ ਤੂਹਿਓ ਜਾਣ ਦੇ, ਮਾਂ ਏ ਪੁੱਤਰ ਕੋਲ ਚੱਲੀ ਏ...।”

“ਚਲੋ ਭੂਆ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀ ਆਖੇ, ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਇਹ ਗੱਲ ਇਹਨਾ ਵਾਸਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ...।”

ਦਿਲ ਠੀਕ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਚੁਬਾਰੇ ‘ਚ ਲੇਟਿਆ ਛੱਤ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ...।

“ਜੇ ਏਨਾ ਈ ਨਰਾਜ਼ ਏ ਤਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਏ...।”

“ਨਹੀਂ ਬੀਜੀ ਹੁਣ ਏਥੇ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ।” ਮੈਂ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਜੂੜੇ ਨੂੰ ਪਿੰਨ ਲਾਂਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

ਸਮਾਨ ਵਿਹੜੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਤਨੀ, ਆਇਆ ਤੇ ਡਿੰਪਲ ਵੀ ਖਲੋਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਉਂਦੀ ਜਿਹੀ ਪਾਈ ਬੀਜੀ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਨਿੱਕੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕੀ ਸਵਰਨ ਦਲਾਨ ਦੇ ਬੂਰੇ ‘ਚ ਆ ਖਲੋਤੀ ਸੀ, ਬਰਾਂਡੇ ‘ਚੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦਸਤੇ ਵਾਲੀ ਕਹੀ ਚੁੱਕੀ ਦੀਪ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਡਿਓੜ ਦੇ ਬੂਰੇ ਅੱਗਿਓ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਇਆ ਸੀ। ਭੂਆ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੀਜੀ ‘ਤੇ ਅਟਕ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕੋਲ ਖਲੋਤਾ ਤਾਰਾ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਡੀਕ ‘ਚ ਖੜ ਸੀ...।

“ਆਹ ਘਿਓ ਦੀ ਪੀਪੀ ਕੱਢ ਲਿਆ ਸਵਰਨ ਭਾਅ ਜੀ ਲਈ...” ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਤੋੜਦਿਆਂ ਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪੀਪੀ ਸਵਰਨ ਨੇ ਸਮਾਨ ‘ਚ ਲਿਆ ਰੱਖੀ ਸੀ।

“ਦੇਰ ਹੋ ਰਹੀਏ...” ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਲਿਆ ਦੇਹ ਇਹਨਾ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ ਇਹਨਾ ‘ਤੇ...” ਦੀਪ ਨੇ ਤਨਜ਼ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਉੱਧੜ-ਗੁੱਧੜੇ ਜਿਹੇ ਤੁੰਨੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਘਸਮੈਲਾ ਜਿਹਾ ਥੈਲਾ ਬਿਣ ਬੇਲੇ ਸਵਰਨ ਨੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਪੁਆਂਦੀ ਲਿਆ ਰਖਿਆ ਸੀ।

ਆਪੇ ‘ਚ ਹੱਥ ਮਿਲਾਂਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਆਇਸਤਾ ਜਿਹੇ ਉਠਕੇ ਬੇ-ਦਿਲੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਦੁੱਪਟਾ ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੀਜੀ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਲੱਭਣ ਲੱਗੇ।

“ਆਹ ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜੁੱਤੀ।” ਮੰਜੀ ਥੱਲੇ ਵੜ ਕੇ ਝੱਟ ਬੀਜੀ ਅੱਗੇ ਜੁੱਤੀ ਰਖਦਿਆਂ ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਨ ‘ਤੇ ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦੋਂਦਿਆਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਕੰਡ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫ਼ੇਰਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਪੇਤਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਅਟਕੀ ਰਹੀ।

“ਮੱਥਾ ਟੇਕੋ ਓਏ ਬੀਜੀ ਨੂੰ...” ਦੀਪ ਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਘੂਰਿਆ। ਬੀਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਛਹੰਦਾ ਵੱਡਾ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਉੱਠ ਖਲੋਤਾ।

“ਟੇਕਦੇ ਨਹੀਂ ਓਏ ਮੱਥਾ।” ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਦਿਆਂ ਦੀਪ ਗੜ੍ਹਕਿਆ। ਡਰਦਾ ਡਰਦਾ ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਖਲੋਤਾ, ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਘੁੱਟਕੇ ਪਿਆਰ ਦੋਂਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਛਲਕ ਪਈਆਂ। ਤਾਰ ਨੇ ਸਮਾਨ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਮਗਰ ਹੋ ਤੁਰੇ। ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਲੇਟੇ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਆਕੜ ਭੰਨੀ, ਕੰਨ ਛੰਡੇ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ...।

ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਪਰਤ ਪਰਤ ਕੇ ਬੀਜੀ ਨੇ ਘਰ ਦੀ ਡਿਓੜ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ... ਗਲੀ ਦੇ ਕੰਧਾਂ ਕੋਠਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਅੜ-ਅੜ ਗਈਆਂ। ਗਲੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ।

“ਕਿੱਥੇ ਚੱਲੇ ਓ...?” ਖੂਹੀ ਦੀ ਮਾਣ ‘ਤੇ ਖੜ ਬਾਲੇ ਤਖਾਈ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਖੂਹੀ ‘ਤੇ ਪਾਈ ਭਰਦੀਆਂ ਇੱਕ ਦੇ ਹੋਰ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ... ਬੀਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਪਿਛਾਹ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਮਗਰ ਲੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਕਾਰਿਆ।

“ਬੀਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ...।” ਚਾਲ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਉਹ ਫਿਰ ਸੋਚਾਂ ‘ਚ ਡੁੱਬ ਗਏ ਤੇ ਅਜੀਬ ਤਰਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਉਦਾਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਛਾ ਗਈ।

ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਰਾਹ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੇਰਾ ਹੌਸਲਾ ਨਾ ਪਿਆ।

“ਬੀਜੀ ਚਾਹ ਪੀ ਲਓ।” ਰੇਲਵੇ ਟੀ-ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈ ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਝਕਦੀ ਝਕਦੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਬਗੈਰ ਬੋਲੇ ਕੂਏ ਉਹਨਾਂ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ... ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲੱਗੇ... ਕੇਵਲ ਚਾਹ ਦੇ ਸ਼ਰਕਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼... ਮੈਂ ਪਤਨੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੇ ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਵੱਲ...।

ਕੁਲੀ ਤੋਂ ਸਮਾਨ ਰਖਵਾਕੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਾਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਲ ਰਿਹਾ। ਗੱਡੀ ਚੱਲ ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬੈਠੇ ਬੀਜੀ ਬਾਹਰ ਤੱਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਿੰਪਲ ਦੇ ਦਿਲ ‘ਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਆਈ, ਆਸੂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤੋਂ ਲੈ ਉਹ ਕੁੱਤਕਤਾੜੀਆਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗੀ। ਆਸੂ ਖਿੜ ਖਿੜ ਕਰਕੇ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ... ਬੀਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ...।

“ਪੇਤਰੀ ਜੇ ਕਿ ਪੇਤਰਾ?” ਬੀਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਆਏ ਕਿੱਥੇ ਹੋ?” ਦੂਸਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਜਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਜੇ?” ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਅਹੁ ਨੂੰ ਹੋਈ ਏ ਸੁੱਖ ਨਾਲ।” ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੀ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“...ਧੀ ਕੋਲੋਂ ਆਈ ਆਂ, ਉਹ ਤੇ ਆਂਹਦੀ ਸੀ ਏਥੇ ਈ ਰਹੁ... ਤਈਨੂੰ ਪਤ ਏ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ... ਕੀ ਕਰਾਂ ਕਲੇਜਾ ਤੜਫਦਾ ਏ ਨਾਂ...।” ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਹਉਕਾਂ ਭਰਿਆ।... ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਥੈਲੇ ‘ਚੋਂ ਮੱਠੀਆਂ ਕੱਢ ਕੱਢ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੀਆਂ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ‘ਚ ਵੰਡਣ ਲੱਗੇ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਮੂੰਹ ਅੱਗੋਂ ਅਖਬਾਰ ਹਟਾਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ :- “ਗੱਲੂ ਤੋਂ ਠੇਡੀ” ਤੇ, ਠੇਡੀ ਤੋਂ ਗੱਲ ਤੇ ਬਦਲਦੀ ਹੋਈ, ਹਵਾ ‘ਚ ਉਂਗਲੀ ਹੁਲਾਰਦੀ ਜਿਹੀ, ਮੱਥੇ ਤੇ ਵੱਟ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ...ਭੈਅ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਟੱਡਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਕਦੇ ਅਸਲੋਂ ਵਿਚਾਰੀ ਬਣੀ, ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਾਂਦੀ ਜਿਹੀ ਕਦੀ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੋਈ ਬੁੱਢੀ

ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਬੀਜੀ ਏਨੇ ਮਗਨ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਵੇ...।
 ਬਰਾਂਡੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਜਿਪਸੀ ਨੇ ਉੱਠਕੇ ਆਕੜ ਭੰਨੀ ਤੇ ਪੂਛ ਹਿਲਾਂਦਾ ਗੇਟ ਵੱਲ ਦੇੜਿਆ, ਨੇੜੇ ਆਇਆ,
 ਠਿਠਕਿਆ ਤੇ ਹਵਾ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਸੁੰਘ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਭੋਕਣ ਲੱਗਾ। ਕਿਚਨ 'ਚੋਂ ਨਿੱਕਲ ਕੇ ਗੇਟ ਖੋਲਣ ਆਏ ਮੁੰਡੂ ਨੇ
 ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਓਪਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਆਲਾ-
 ਦੁਆਲਾ ਤਾੜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਮੇਢੇ ਤੋਂ ਦੀ ਹੱਥ ਪਾਈ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਨਾ ਲੈ ਗਿਆ।
 ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਸਰਸਰੀ ਜਿਹਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਸਜੇ ਸਜਾਏ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਦੇ
 ਵਧੀਆ ਸੇਫ਼ 'ਤੇ ਬੈਠਦਿਆ ਉਹ ਕੁਝ ਝਿਜਕੇ। ਸਾਹਮਣੀ ਦਿਵਾਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸਾਹਮਣੀ
 ਸ਼ੈਲਫ਼ 'ਤੇ ਪਈ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਠਿਠਕ ਗਈ ਸੀ। ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬੀਜੀ
 ਉਂਝ ਦੇ ਉਂਝ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਫੜੇ ਚਾਹ ਦੇ ਪਿਆਲਿਆਂ 'ਚੋਂ
 ਨਿੱਕਲਦੀ ਸੋਧੀ ਸੋਧੀ ਭਾਫ਼ ਪਲੇਟ 'ਚ ਪਏ ਬਰੀਟੈਨਿਕਾ ਦੇ ਬਿਸਕੁਟ, ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ ਰਸਗੁੱਲਿਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ
 ਡੋਂਗਾ...ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਚਿੱਤਰ ਕਾਰਨਰ 'ਚ ਪਿਆ ਕਲੇਅ ਮਾਡਲਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ਾਹਕਾਰ, ਸ਼ੈਲਫ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪਈਆਂ
 ਤਸਵੀਰਾਂ.....ਪਤਨੀ ਤੇ ਡਿੰਪਲ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾਯੂਸ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਚਿਹਰੇ...ਬੀਜੀ ਦਾ ਸੋਚਵਾਣ, ਮਮਤਾ-ਮਈ,
 ਪਿਆਰ 'ਤੇ ਪਛਤਾਵੇ ਭਰਿਆ ਚਿਹਰਾ...ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਕਦਮ ਅਹਿਲ...।
 ਆਇਸਤਾ ਆਇਸਤਾ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਫਰਸ਼ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਛੱਤ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਡਿੰਪਲ ਤੇ
 ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਦੀ ਖਿਸਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਆ ਟਿਕੀਆਂ ਸਨ।
 ਟਰੇਅ 'ਚੋਂ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਬੀਜੀ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਥਮਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਕੱਪ ਲਈ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸੇਫ਼ੇ ਤੇ ਬੈਠ
 ਗਿਆ ਸਾਂ। ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਭਰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਕੇਵਲ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਘਣਾ ਕਰ ਰਹੇ
 ਸਨ।
 "ਬੀਜੀ ਬਿਸਕੁਟ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਲਏ ਈ ਨਹੀਂ।" ਅਚਾਨਕ ਡਿੰਪਲ, ਬਿਸਕੁਟਾਂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਚੁੱਕ ਬੀਜੀ ਅੱਗੇ ਕਰਦੀ
 ਹੋਈ ਨੇ ਚੁੱਪ ਤੇੜੀ।
 "ਲਓ ਬੀਜੀ ਰਸਗੁੱਲਾ ਵੀ ਲਵੋ ਨਾ...।" ਰਸਗੁੱਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਡੋਂਗਾ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰਦਿਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।
 "ਮਾਈ ਸਵੀਟ ਬੀਜੀ[ਚਹਿਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਗਾ ਤੋਂ ਉੱਠਕੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਂਦੀ ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ।
 "ਬੇਟਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਤਾਂ ਪੀ ਲੈਣ ਦੇ...।" ਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਡਿੰਪਲ ਨੂੰ ਘੁਰਕਿਆ।
 "ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਯੇਹ ਡਾਕ...।" ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਥੱਬਾ ਕੁ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਰਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।
 ਟਰਨ, ਟਰਨ, ਟਰਨ। ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਚਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਰੱਖ ਮੇਜ਼ ਵੱਲ ਲਪਕਿਆ।
 "ਬੀਜੀ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ।" ਭਾਂਡੇ ਚੁੱਕਣ ਆਏ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।
 "ਸਰਮਾ ਏਂ, ਮੇਰਾ ਸੀਨੀਅਰ, ਘਰ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਏ...।" ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ।

”ਅਸੂ ਨੂੰ ਟੱਟੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ...ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਏ...।” ਪਤਨੀ ਮੈਥੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਸੀ।

ਮੈਂ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਾਂ...ਡਿੰਪਲ ਆਪਣੀ ਐਲਬਮ ਖੋਲ੍ਹੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਖਾ ਰਹੀ ਸੀ।

”ਬੇਟਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹਾ ਧੋ ਲੈਣ ਦੇ, ਸਫਰ ਤੋਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਆਏ ਨੇ...।” ਬੀਜੀ ਦਾ ਥੱਕਿਆ, ਮੁਰਝਾਇਆ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਕੇ ਮੈਂ ਸਮਝਾਇਆ।

”ਡਿੰਪਲ ਅੱਗੇ ਐਨੇ ਦਿਨ ਤੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਏ, ਨਹਾ ਕੇ ਹੁਣ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠ ਜਾ ਛੇਤੀ, ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਧੀ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

”ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਬਾਥ ਰੂਮ ਮੇਂ ਰਖ ਦੇ ਬੀਜੀ ਕੇ ਲੀਏ...” ਪਰਤ ਕੇ ਮੈਂ ਮੁੰਡੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਘੰਟੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਬੀਜੀ ਉਵੇਂ ਦੇ ਉਵੇਂ ਉੱਧੀ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ...ਪਰ ਬੈਠੀ ਡਿੰਪਲ ਐਲਬਮ ਫੇਲਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

”ਕਿਉਂ ਬਈ ਪਾਣੀ ਰਖ ਦੀਆਂ ਬੀਜੀ ਕੇ ਲੀਏ?”

”ਕਭੀ ਕਾ ਰਖ ਦੀਆ, ਕਈ ਵਾਰ ਬੋਲਾ ਭੀ...।” ਉੱਧੀ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਿਹੰਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

”ਬੀਜੀ ਉਠਕੇ ਨਹਾ ਲਵੇ, ਐਨੀ ਗਰਮੀ ਚੋਂ ਆਏ ਓ” ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਸਟੱਡੀ ‘ਚ ਜਾ ਕੇ ਕਈਆਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਜਮਾ ਪਈ ਡਾਕ ਫੇਲਣ ਲੱਗਾ।

”ਬੀਜੀ ਦਾ ਕਮਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ?” ਹੱਥ ‘ਚ ਖਤ ਲਈ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਮੈਂ ਅਸੂ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਆ ਖਲੋਤਾ।

”ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੇ ਆਈ ਆਂ, ਅਸੂ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦੇ ਲਵਾਂ...?” ਥੋੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

”ਪੁਲਾਅ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਮਿੱਠਾ, ਮੇਵੇ, ਮਗਜ਼ ਪਾ ਕੇ।” ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਫਿਰ ਸਟੱਡੀ ਵੱਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

”ਏਥੋਂ ਦਾ ਮੇਸਮ ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਗਰਮ ਏਂ ਨਾਂ ਸਰਦ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ...।” ਨਹਾਂ ਕੇ ਆਏ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠਦਿਆਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਖ਼ਾਤਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

”ਕਿਹੜਾ ਕਮਰਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ ਬੀਜੀ ਲਈ?” ਹੱਥ ‘ਚ ਨਵੀਂ ਆਈ ਇਲਅਸਟ੍ਰੇਟਿਡ ਵੀਕਲੀ ਲਈ ਮੈਂ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਖ਼ਾਤਰ, ਉਹਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

”ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਏ।” ਪਤਨੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਿਹਾ।

”ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ‘ਚ ਅਟੈਚਡ ਬਾਥ ਰੂਮ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ।” ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਵਾਂਗਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

”ਉਹ ਤੇ ਡਿੰਪਲ ਕੋਲ ਏ।”

”ਡਿੰਪਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਮਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦੈ।” ਪਤਨੀ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਉੱਠੀ ਤੇ ਅਸੂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਕਿਚਨ ‘ਚ ਚਲੀ ਗਈ ਵੀਕਲੀ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ‘ਰੀਡਰਜ਼ ਡਾਈਜੈਸਟ’ ਲਈ ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਸਫੇ ਫੋਲਨ ਲੱਗਾ। ਬੀਜੀ ਨਾਲ ਦੀਪ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ, ਬੀਜੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।

”ਕੀ ਕੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏ?” ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਕੋਲੋਂ ਉੱਠਕੇ ਕਿਚਨ ‘ਚ ਭਿੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਤੜਕਾ ਲਾ ਰਹੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਜਾ ਖਲੋਤਾ...।”

”ਫਿਰ ਕਮਰੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਜੇ?”

”ਡਿੰਪਲ ਵੀ ਬੀਜੀ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗੀ।” ਪਤਨੀ ਦੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿਹਾ।

”ਚਲੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਓ।” ਕੁਝ ਲਮਕਵੀਂ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ਼ ‘ਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਪੁਲਾਅ ਲਈ ਸੌਂਗੀ ਚੁਣਨ ਲੱਗੀ...।

ਸਟੱਡੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦਿਆ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਬੀਜੀ ਬਰਾਂਡੇ ‘ਚ ਖਲੋਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਸੜਕ ਵੱਲ ਤੱਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ”ਡਿੰਪਲ ਫਿਰਾ ਤੁਰਾ ਲਿਆ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ...ਬੜੇ ਥੱਕੇ ਥੱਕੇ ਜਾਪਦੇ ਨੇ...।”

”ਰਾਮੂ ਕੁਰਸੀ ਲਾ ਭਈ ਬੀਜੀ ਕੇ ਲੀਏ...।” ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਮੂੰਡੂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੱਸਿਆ ਕਿਹਾ।

ਚੁੱਪਚਾਪ ਲਾਅਨ ‘ਚ ਡੱਠੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਬੀਜੀ ਸੜਕ ਤੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ, ਬੱਸਾਂ, ਮੋਟਰਾਂ ਤੇ ਟਰਾਮਾਂ ਵੱਲ ਓਪਰੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਬੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੀ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਆਮ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ...।

”ਓ! ਬੀਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ...।” ਕਾਲਜੇ ਕਿਸੇ ਫ਼ਰੈਂਡ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਫਿਰ ਓਧਰੋਂ ਸਿੱਧੀ ਪਿਕਚਰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਅਰਸ਼ੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪੋਤਰੀ ਨੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ‘ਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

”ਹੋਰ ਲਵੇ ਚੇਲ...।” ਮੈਂ ਮਗ਼ਜ਼ ਮੇਵੇ ਪਾ ਕੇ ਬਣਾਏ ਪੁਲਾਅ ਦਾ ਵੱਡਾ ਚਮਚਾ ਭਰਕੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਪਲੇਟ ‘ਚ ਪਾਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ”ਬੀਜੀ ਆਹ ਭਿੰਡੀ ਹੋਰ ਲਵੇ ਨਾਂ...।” ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਡੌਂਗਾ ਬੀਜੀ ਅੱਗੇ ਕਰਦਿਆਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

”ਬੀਜੀ ਆਹ ਸੇਬ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ...।” ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਸੇਬ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਤੋਂ ਛਿੱਲੜ ਲਾਹ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ

ਪਲੇਟ 'ਚ ਰਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਕੋਲ ਖੜੀ ਆਇਆ ਦੇ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕਿਆ ਅਸੂ ਸੇਬ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵੱਲ ਉੱਲਰ ਪਿਆ।
“...ਨਾ ਨਾ ਬੀਜੀ ਇਹਨੇ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ...” ਸੇਬ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਾਲਾ ਅਸੂ ਵੱਲ ਵਧਿਆ ਬੀਜੀ ਦਾ ਹੱਥ ਉੱਥੇ ਦਾ ਉੱਥੇ ਅਟਕ ਗਿਆ ਸੀ।

”ਬਾਬਾ ਰੇਟੀ, ਬਾਬਾ ਰੇਟੀ...” ਰੇਣੀ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ਼ ‘ਚ, ਸੜਕ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਮੰਗਤਾ ਚਿਲਾਅ ਉੱਠਿਆ ਸੀ।

”ਹਾਇਆ[ਕੀਕੁਰ ਤਰਲੇ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਏ...” ਤਰਸ ਨਾਲ ਪੰਘਰਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

”ਉੱਫ[ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਰੇਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣ ਦੱਦੇ ਇਹ ਲੋਕ।” ਪਤਨੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਸ਼ਿਕਨ ਉਭਰੀ। ਮੁੰਡੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਫਕੀਰ ਲਈ ਕੁਝ ਘੱਲਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਸੰਘ ‘ਚ ਅੜਕੇ ਰਹਿ ਗਈ।

ਬੀਜੀ ਨੇ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਰਾਹੀ ਤੋੜੀ ਤੇ ਨਾ ਖਾਧੀ। ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਬੋਝਲ ਜਿਹੀ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ, ਬੁਰਕੀ ਤੋੜਨ, ਗਰਾਹੀ ਚਿੱਥਣ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਲੱਗੀ...।

”ਬਾਬਾ ਰੇਟੀ, ਬਾਬਾ ਰੇਟੀ...” ਫਕੀਰ ਦੀ ਮੱਧਮ ਪਰ ਸੋਗ-ਮਈ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਦੂਰੋਂ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੀ ਘਾਟੀ ‘ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ, ਸੰਘਣੀ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਘਣਿਆਂ ਕਰ ਗਈ।

+++

ਬਾਬ-ਰੂਮ ਜਾਂਦਿਆਂ ਗੈਲਰੀ ‘ਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਬੀਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਡਿੰਪਲ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸੀ।

ਸੋਚਿਆ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੋਣੀ... ਸ਼ਾਇਦ ਓਪਰੀ ਥਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ... ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਾਂ... ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ‘ਚ ਡੁੱਬੇ ਪਏ ਸਨ... ਬੁਲਾਉਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕਿਆ।...

ਅਡੋਲ ਮੈਂ ਗੈਲਰੀ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ।

ਸਵੇਰੇ ਉੱਠਦਿਆ ਹੀ ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਹੱਥ ‘ਚ ਲਈ ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਏਨੇ ‘ਚ ਮੁੰਡੂ ਟ੍ਰੇਅ ‘ਚ ਮਿੰਨੀ ਚਾਹਦਾਨੀ ਟਿਕਾਈ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ।

”ਭਾਈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਦੀ ਨਹਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਹ ਪੀਤੀ।” ”ਚਾਏ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾ ਔਰ ਪਾਣੀ ਰੱਖ ਦੇ ਗਰਮ ਬੀਜੀ ਕੇ ਲੀਏ...” ਮੈਂ ਮੁੰਡੂ ਨਾਲ ਥੋੜੀ ਸਖਤੀ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ।

”ਪਾਣੀ ਰੱਖ ਦੀਆ ਬੀਜੀ ਕੇ ਲੀਏ ਗਰਮ?” ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕਿਚਨ ਅੱਗੇ ਲੰਘਦਿਆਂ ਮੈਂ ਮੁੰਡੂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

ਫਿਰ ਸਵੇਰ ਦਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੜਨ ‘ਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਘੜੀ ਕੁ ਪਿੱਛੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਉਹ ਚਿਰ ਪੁਰਾਣੀ ਲੈਅ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ‘ਚ ਗੂੰਜੀ... ਘਰ ‘ਚ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਂਦ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾਠ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਾਠ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ‘ਚ ਰੁੱਝ ਕੇ ਸਭ ਭੁੱਲ ਭੁੱਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਤਨੀ ਡਿੰਪਲ ਦੇ ਲੇਟ ਉੱਠਣ ‘ਤੇ ਖਿੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਉੱਠਕੇ ਡਿੰਪਲ ਸਿੰਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਸੈਟੀ ‘ਤੇ ਲੇਟ ਗਈ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਉਹਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਬਰੇਕਫਾਸਟ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ 'ਚ ਬੈਠਾ ਲੇਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਅਰਸ਼ੀ ਹਾਲੀ ਸੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉੱਠੀ।

ਪੰਜ ਮਿੰਟ, ਦਸ ਮਿੰਟ, ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ... ਬ੍ਰੇਕ ਫਾਸਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਕਿਚਨ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸਾਂ।

“ਬਾਈ ਰਾਮੂ ਆਜ ਤੁਝੇ ਕਿਆ ਹੋ ਗਿਆ? ਦੇਖਤਾ ਨਹੀਂ ਉਪਰ ਸੇ ਟਾਇਮ ਕਿਆ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ...?” ਪਤਨੀ ਆਪਣੀ ਸਾੜੀ ਦੇ ਵਲ ਠੀਕ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਾਹਲੀ ਕਿਚਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਹਾਲੀ ਤੱਕ ਆਮਲੇਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ, ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ, ਖੋਰੇ ਕਰਦਾ ਕੀ ਰਿਹਾ ਏ ਹੁਣ ਤੱਕ...।”

“ਏਧਰ ਲਿਆ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹ...।” ਮੁੰਡੂ ਤੋਂ ਆਂਡੇ ਲੈ ਉਹ ਦਬਾਦਬ ਐਂਗਬੀਟਰ ਨਾਲ ਫੈਟਣ ਲੱਗਾ। ਰਾਮੂ ਮੂੰਹ ਮੋਟਾ ਕਰੀ ਪ੍ਰਾਉਂਡੀਆਂ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗਾ।

“ਬਹੁਤ ਮਸਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਆਖੀਏ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਮੋਟਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਏ...।” ਮੈਨੂੰ ਕੋਲ ਖੜਿਆਂ ਵੇਖ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਕਰਤਾ ਕਿਆ ਰਹਾ ਹੈ ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਸੇ...?” ਘੜੀ ਤੋਂ ਵਕਤ ਵਕਤ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਮੁੰਡੂ ‘ਤੇ ਖਿੜਣ ਲੱਗਾ।

“ਆਪ ਨੇ ਬੋਲਾ ਬੀਜੀ ਕਾ ਪਾਨੀ ਗਰਮ ਕਰੂੰ...।”

“ਤੇਲ ਵੀ ਤਾਂ ਸੜ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਪਿਆ ਪਈ, ਸਟੇਵ ਈ ਬਾਲ ਲਈਏ।” ਆਂਡਿਆਂ ਲਈ ਕੜਾਹੀ ‘ਚ ਘਿਓ ਸੁੱਟਦਿਆਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਬ੍ਰੇਕਫਾਸਟ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਲੇਟ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਡਿੰਪਲ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਡਿੰਪਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਟਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਗੈਰ ਬ੍ਰੇਕਫਾਸਟ ਲਏ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਉਹ ਸਾਹਕਣੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਉਹਨਾ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬੱਸ ਲੰਘਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੱਸ ‘ਚ ਨਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਖਾਣਾ ਨਾ ਖਾਕੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਫਿਕਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾ ਖਾਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣੇ।

“ਪੈਸੇ ਈ ਲੈ ਜਾਂਦੀ...।” ਪਤਨੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

ਟੇਸਟ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬੁਰਕੀਆਂ ਖਾਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਬੀਜੀ ‘ਤੇ ਜਾ ਪਈ। ਉਹ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੇ। ਯਕਦਮ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਬੀਜੀ ਤਾਂ ਆਂਡੇ ਨਹੀਂ ਚਾਦੇ ਤੇ ਆਂਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਹੋਰਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਸਾਂ।

ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਦਿਆਂ ਵੇਖ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਇਉਂ ਵੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੈਥੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ।

“ਬੀਜੀ ਕੇ ਲਏ ਟੈਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦੇ...।” ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੁੰਡੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

“ਇਹਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਏ? ਤੂੰ ਆਪ ਕਰ ਲਿਆ।” ਆਪਣੇ ਮਨੋਂ ਬੀਜੀ ਦਾ ਭਾਅ ਭਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

ਪਤਨੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਘੜੀ ਵੱਲ ਤੇ ਫਿਰ ਉੱਠਕੇ ਕਿਚਨ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ।

ਮੇਜ਼ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਘੜੀ ਮੁੜੀ, ਘੜੀ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਫਿਰ ਉੱਠਕੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਟਹਿਲਨ ਲੱਗਾ ਸਾਂ... ਹੁਣ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਤਸਮੇਂ ਖੇਲ ਕੇ ਫਿਰ ਬੰਨ ਰਿਹਾਂ ਸਾਂ, ਟਾਈ ਦੀ ਨਾਟ ਠੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਸਾਂ... ਗੈਲਰੀ ‘ਚੋਂ ਕਿਚਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹਾਂ ਸਾਂ... ਕਿਚਨ ‘ਚ ਪਤਨੀ ਮੁੰਡੂ ਨੂੰ ਝਿੜਕ ਰਹੀ ਸੀ... ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਧ ਚੇ’ ਹੀ ਪਰਤ ਆਇਆ ਸਾਂ...।

ਮੂੰਹ ਜਿਹਾ ਬਣਾਈ ਮੁੰਡੂ ਬੀਜੀ ਅੱਗੇ ਬਰੇਕਫਾਸਟ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਿਨ ‘ਚੋਂ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵਾਸ਼-ਬੇਸਿਨ ‘ਚ ਹੱਥ ਧੋਦੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਘੜੀ ਵੀ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਗੈਰਜ ‘ਚੋਂ ਕਾਰ ਕੱਢਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਪੌਡੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਰਦੀ ਹੋਈ, ਸਾੜ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੋਈ, ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਤੁਰਨ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਕਾਰ ‘ਚ ਬੈਠਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਹਫ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪੂਰੇ ਚਾਲੀ ਮਿੰਟ ਲੇਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਕਾਰ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਸ਼ੂਕਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੋੜ ਕੱਟਣ ਲੱਗਿਆਂ ਐਨ ਕਰੈਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਬਚਿਆ ਸੀ... ਤੇਜ਼ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਲੇਟ ਸਾਂ...।

+++

ਦਾਦੀ ਪੋਤਰੀ ਬਰਾਂਡੇ ‘ਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ।

“ਚਾਏ ਯਹਾਂ ਲਾ ਦੇ, ਮੈਂ ਮੁੰਡੂ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦੋਂਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਡੱਠੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਤੇ ਬੀਜੀ ਲਈ ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਵੀ ਓਥੇ ਈ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।”

“ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਆਈ?” ਬੀਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਆ ਜਾਂਦੀ ਏ।” ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦਬਾਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਦੋ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਰਸਰੀ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਡਾਕ ਫੇਲਨ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਬੀਜੀ ਉਬਾਸੀਆਂ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਸ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਪਰਿਆਂ ਵਾਂਙ ਏਧਰ ਓਧਰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਰੈਲੇ, ਪਿਆਰੇ ਬੀਜੀ...।” ਕਾਲਜੋਂ ਆਉਂਦੀ ਅਰਸ਼ੀ ਨੇ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਨੇਟ-ਬੁੱਕ ਅੰਦਰ ਧਰਦੀ ਹੋਈ, ਉਹ ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਹੱਥ ‘ਚ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਮੂਡ ‘ਚ ਸੀ।... ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਾਲਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ‘ਚ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਡਰਾਮੇ ‘ਚ ਉਹਨੂੰ ਨਾਇਕਾ ਦਾ ਪਾਰਟ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਡੈਡੀ, ਮੈਂ ਰੀਹਰਸਲ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ।” ‘ਬਾਏ ਬਾਏ’ ਕਰਦੀ ਉਹ ਕੋਠੀ ਦਾ ਗੇਟ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈ ਸੀ।

ਹੈਰਾਨੀ ਜਿਹੀ ‘ਚ ਬੀਜੀ ਉਹਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਰਿਹ ਗਏ ਸਨ।

+++

ਡਿੱਪਲ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਖਿਚਵਾਈ ਫੋਟੋ ਕੱਢ ਲਿਆਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖਿਚਵਾਉਗੇ ਨਾਂ?” ਜੱਡੀ ‘ਚ ਲੈਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਲਈ ਤਰਾਂ ਤਰਾਂ ਦੇ ਪੇਜ਼ ਬਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਐਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰ ਰੀ ਸੀ ਕਿ ਬਦੇਬਦੀ ਹਾਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਵੀ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਹੱਸਦਿਆਂ ਵੇਖ ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ‘ਚ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਇਆ ਸੀ। ਏਥੇ ਆਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰਉਹਨਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਮੁਦਰਾ ਟੁੱਟੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਚਪਣ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੁਦਾਸ ਵੇਖ ਜੇਵਂ ਸੂਲੀ ‘ਤੇ ਟੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ...।

ਆਇਆ ਆਸੂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ‘ਚ ਲਈ ਗੇਟ ਲੰਘ ਗਈ ਸੀ।

“ਐਥੇ ਈ ਫਿਰਾ ਤੁਰਾਂ ਲਿਆ ਕਰ...।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਫਿਕਰ ਮੰਦੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ... ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਆਇਆ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਉਲਟਾ ਦੇਵੇ, ਪਾਰਕ ‘ਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਏ... ਬੇ... ਧਿਆਨੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ...।

ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਧਿਆਣੇ ਕੁਝ ਪੜ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਡਿੱਪਲ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਉਚਕ ਉਚਕ ਕੇ ਸੜਕ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ... ਬੇ-ਚੈਨੀ ਜਿਹੀ ‘ਚ ਉੱਠ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ... ਅੰਦਰ ਬਾਰੀ ‘ਚ ਖੜੇ ਹੋ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਧਰ ਸੜਕ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ... ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਬੇ-ਚੈਨੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ... ਐਵੇਂ ਰਸੋਈ ‘ਚ ਜਾ ਵੜੇ ਸਨ... ਮੁੰਡੂ ਦੀ ਨੁਕਤਾ-ਚੀਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ... ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਹਾਲੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਿਆਈ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ,” ਫਿਕਰ ਮੰਦੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਆ ਜਾਂਦੀ ਏ...।” ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਫੋਲਦਿਆਂ ਲਾ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਏ...।” ਬੀਜੀ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ... ਤੁਭਕ ਕੇ ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ...।

“ਡਿੱਪਲ, ਜਾ ਵੇਖ ਖਾਂ, ਆਇਆ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹਾਲੀ ਤਾਈਂ...।”

“ਆ ਜਾਂਦੀ ਏ ਬੀਜੀ, ਡੋਟ ਵੱਗੀ।” ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ‘ਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਬਰਾਂਡੇ ‘ਚ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਬੇ-ਅਰਾਮ ਜਿਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉੱਠ ਵੁਹ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਸੜਕ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਉੱਠ ਕੇ ਲਾਅਨ ‘ਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

“...ਵੇਖ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕੀਕੁਰ ਲੱਥਾ ਹੋਇਆ ਏ...।” ਬੱਚਾ-ਗੱਡੀ ਗੇਟ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹਨਾ ਆਸੂ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਇਹਨੂੰ ਤੇ ਬੁਖਾਰ ਏ।” ਨੇੜੇ ਹੋਕੇ ਉਹਦਾ ਪਿੰਡਾ ਟੋਹਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਫਿਕਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਟੱਟੀ ਕਰਤ ਹੈ ਬਾਰ ਬਾਰ...।” ਗੱਡੀ ‘ਚੋਂ ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜੇ ਕੱਢਦੀ ਹੋਈ ਆਇਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਲੈ ਕਿਓ ਗਈ ਸਾਏ ਇਹਨੂੰ, ਜੇ ਟੱਟੀਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ...?”

“ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਨਤ, ਘਰ ਮੈਂ ਤੋਂ ਠੀਕ ਥਾ... ਵਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰ ਕਰਤ...।” ਆਇਆ ਬੀਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਖਿੜ ਗਈ ਸੀ।

“ਬੱਚੇ ਮਾਵਾਂ ਬਗੈਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਨੇ ਭਲਾ...!” ਸੁਣਕੇ ਮੈਂ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਲਰਜ਼ ਗਿਆ ਸਾਂ।

ਆਇਆ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲਨ ਲਈ ਕਹਿ ਮੈਂ ਗੈਰਜ਼ ‘ਚ ਜਾ ਕਾਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸਾਂ... ਬੀਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਆਖਿਆ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਆਇਆ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ ਸੀ ਬੱਚਾ ਉਹਦੀ ਗੋਦ ‘ਚ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਚਕ ਕੇ ਕਾਰ ‘ਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਜਾਪਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਆਇਆ ਵੱਲ ਵੇਖ ਬੁੜ ਬੁੜ ਜਿਹੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੈਂ ਦਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਪਰਤ ਆਇਆ ਸਾਂ।

ਬੀਜੀ ਆਸੂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਕਾਫੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਆਪਣੀ ਤਲੀ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਮੱਥਾ ਤੇ ਢਿੱਡ ਟੋਹਦੇ, ਆਇਆ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ...।

ਪ੍ਰੀਤ ਹਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ।

ਆਇਆ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਲੈ ਦੱਸ ਕਾਹਦੀ ਨੈਕਰ ਹੋਈ?” ਬੀਮਾਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ...।”

ਬੀਜੀ ਦਾ ਚਹਿਰਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਤਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਆਇਆ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਆਇਆ ਬਗੈਰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਐੱਖੇ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਡੇਢ ਸੌ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਕਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਭਲੀ ਲੋਕ ਸੌ ਤੇ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ... ਫਿਰ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਤੇ ਸ਼ਾਇਸਤਾ... ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾ ਆਇਆ ਬਗੈਰ ਪਤਨੀ ਦੀ ਨੈਕਰੀ ਛੁੱਟੀ ਕਿ ਛੁੱਟੀ ਸੀ।

“ਮਾਂ ਇਹਦੀ ਹਾਲੀ ਤੱਕ ਆਈ ਨਹੀਂ, ਵੇਖਾਂ ਕੀਕੁਰ ਤੜਫਦਾ ਏ ਪਿਆ, ਜੇਵਂ ਪੇਟ ‘ਚ ਦਰਦ ਹੋਵੇ...।” ਬੀਜੀ ਕਦੀ ਆਸੂ ਦਾ ਮੱਥਾ ਟੋਹਦੇ ਕਦੀ ਢਿੱਡ...।

ਸਚਮੁੱਚ ਪ੍ਰੀਤ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਲਾ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਏ, ਪਲ ਦੇ ਪਲ ਲਈ ਮੈਂਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਨਰਮੀ ਦਾ ਉਹ ਨਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ... ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੇਰੇ ਦਫਤਰ ਉਹਨੇ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਮੁਖਰਜੀ, ਉਹਦਾ ਕੁਲੀਗ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਫਟਾ ਫਟ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ ਮੈਂ ਕਾਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਸਾਂ। ਆਇਆ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੋਚ ਰਿਹਾਂ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਵਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਠਹਿਰ ਸਕਦੀ? ਬੀਜੀ ਤੇ ਵੀ ਝੁੰਜਲਾਹਟ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਕਾਰ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲੀ ਕਿ ਟੈਕਸੀ ਗੇਟ ‘ਤੇ ਆਕੇ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ।

“ਕਿੱਧਰ ਚੱਲੇ ਸਾਓ?”

“ਤੈਨੂੰ ਲੈਣ” ਮੈਂ ਥੋੜਾ ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਅੱਜ ਬੜਾ ਐਨਜ਼ੋਏ ਕੀਤਾ, ਮਿਸਟਰ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਏ... ਵਾਇਫ ਵੀ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਏ...।” ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੇ ਜਿਹੇ ‘ਚ ਉਹ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਆਸੂ ਬਿਮਾਰ ਏ।”

“ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਏ ਮੇਰੇ ਆਸੂ ਨੂੰ?” ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਗਏ ਸਾਓ...? ਉਹ ਕਾਫੀ ਘਬਰਾ ਗਈ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਮੱਥਾ ਟੇਹਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਨਸ਼ਾ ਜਿਵੇਂ ਉੱਤਰ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਮੰਮੀ ਬਹੁਤ ਟੱਟੀਆਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਆਸੂ ਨੂੰ...।” ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਐਸ ਤਰਾਂ ਵੀ ਸੁੱਟ ਜਾਈਦਾ ਏ ਭਲਾ ਅੰਵਾਣਿਆ ਨੂੰ।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਉਲਮੇ ਵਾਂਙ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸੁਣ ਕੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਸ਼ਿਕਨ ਉਭਰ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਗਨੀਮਤ ਕਿ ਉਹ ਚੁੱਪ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਅਡੋਲ ਉੱਠੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਗੁਟਕਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆਏ ਸਨ ਤੇ ਆਸੂ ਦੇ ਸ੍ਰਿਹਾਣੇ ਬੈਠ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਸਨ।

ਪਤਨੀ ਹਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਗੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਭਰ ਜਾਗਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਘਰਾ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚ ਹੀ ਠਿਠਕ ਕੇ ਖਲੋਅ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਬੀਜੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਬੱਚੇ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਖੜੇ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਮੂੰਹ ‘ਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੇਲੇ ਪੈਰੀਂ ਬੀਜੀ, ਪਰਤ ਗਏ ਸਨ। ਅਡੋਲ ਕਦਮ ਰੱਖਦਾ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਸਾਂ। ਸੁੱਤੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਥਕੇਵਾਂ ਝਲਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਨਾਂ ਹੀ ਹਾਲੀ ਡਿੰਪਲ ਜਾਗੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਰਸੀ। ਕਿਚਨ ‘ਚ ਮੁੰਡੂ ਚਾਹ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੈਲਰੀ ‘ਚ ਇੱਕ ਦੇ ਚੱਕਰ ਮਾਰਕੇ ਬੀਜੀ ਕਿਚਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚ ਆ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਓਥੋਂ ਆਕੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ।

ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਸੋਚਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਚਨ ‘ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਪਰ ਹਾਲਾਂ ਤਾਂ ਬੈਂਡ ਟੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਤੇ ਬਰੇਕਫਾਸਟ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਰਾਤ ਦਾ ਜਗਰਾਤਾ ਸੀ।

“ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਓ?” ਕਿਚਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚ ਖੜੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਟੋਵ ‘ਚ ਤੇਲ ਪਾਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਤੀਲਾ ਸਟੋਵ ਪਰ ਰਖ ਦੇ।” ਮੁੰਡੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪਤਨੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ‘ਚ ਉਨੀਂਦਰਾ ਰੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਮੁੰਡੂ ਵੀ ਤਾਂ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ...।” ਗੈਲਰੀ ‘ਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਆਪ ਜਿਸਮ ਪਿਆ ਟੁੱਟਦਾ ਏ... ਛੁੱਟੀ ਲਵਾਂ ਕੇ ਨਾ... ਉਂਵ ਆਇਆ ਨੇ ਤਾਂ ਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਏ...।”

ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਥੇ ਸਲਾਹ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਵੀ ਤਾਂ ਕੋਲ ਹੋਣਗੇ...।” ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੱਸੀ ਸੀ।

ਪਤਨੀ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾਂਦੀ ਹੋਈ ਜਲਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖਲੋਤੀ ਸੀ।

“ਕੰਘੀ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਹੀ।” ਸ਼ੈਲਫ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਖਿੜ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਕਮਬਖ਼ਤ ਚਿਮਚਾ ਖੋਰੇ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖ ਗਿਆ ਏ?” ਹੱਥ ‘ਚ ਦਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਫੜੀ ਆਸੂ ਦੇ ਸਿਹਾਣੇ ਖੜੀ ਉਹ ਕਾਹਲੀ ਜਿਹੀ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਅਭੀ ਤੱਕ ਬਰੇਕਫਾਸਟ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁਆ, ਕਰਤਾ ਕਿਆ ਹੈ...?” ਕਿਚਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚ ਖੜੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਸਾੜੀ ਦੇ ਵਲਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਮੁੰਡੂ ‘ਤੇ ਖਫਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਆਇਆ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਵੜੀ ਹਾਲੀ ਤਾਈ।” ਪਤਨੀ ਕਦੀ ਆਸੂ ਦਾ ਮੱਥਾ ਟੋਹ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਕਦੀ ਢਿੱਡ...।

ਖਾਣੇ ਦੀ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਵੀ ਉਹ ਬੇਚੈਨ ਜਿਹੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਦਾ ਬਰੇਕਫਾਸਟ?” ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ‘ਚ ਨਾ ਬੈਠਿਆਂ ਵੇਖ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਮੁੰਡੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸੀ।”

“ਬੀਜੀ ਕਾ ਟੇਸਟ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਆ?” ਨੇੜੇ ਆਏ ਮੁੰਡੂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਅਕੇਲਾ ਕਿਆ ਕਿਆ ਕਰਤਾ?”

“ਕਾਹਲੇ ਕਿਓਂ ਪੈਂਦੇ ਓ ਹੁਣੇ ਕਰ ਦੋਂਦਾ ਏ, ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਬੱਚਾ ਬਿਮਾਰ ਏ।”

“ਵੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਆਂਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਤਵਾ ਮਾਂਜ ਕੇ ਟੇਸਟ ਸੇਕੀ...।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਮੁੰਡੂ ਮੂੰਹ ਜਿਹਾ ਬਣਾਈ ਕਿਚਨ ‘ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਰਸੀ ਆਈ ਤੇ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਪਹਿਲਾ ਪੀਰੀਅਡ ਲੱਗਣਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਹ ਛੇਤੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਫਰੈਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਉਰਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਾਲੀਆ ਸਿਆਹ ਲਿਟਾ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ‘ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਫੱਬ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਖਾ ਵੀ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਅਮਿੱਤ, ਆਪਣੇ ਦੇਸਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਮਿੱਤ ਤੇ ਉਹਨੇ ਫਲਾਨੀ ਪਿਕਚਰ ਵੇਖੀ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਫਲਾਨੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਚਾਰ ਪੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ ‘ਚ ਮੇਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ ਵਾਲ ਹਿਲਾਂਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਉੱਠੀ ‘ਤੇ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ ਸੀ।

ਜਾਂਦੀ ਅਰਸੀ ਵੱਲ ਬੀਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ਨਿਗਾ ਮਾਰੀ ਸੀ।

ਆਇਆ ਦੇ ਆਉਦਿਆਂ ਹੀ ਪਤਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਕੀਦਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਟ ‘ਚ ਪਏ ਆਸੂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੁੰਮਕੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਲਾਬੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਆਸੂ ਦੇ ਸ੍ਰਿਹਾਣੇ ਬੈਠੇ ਬੀਜੀ ਗਮਗੀਨ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਪਤਨੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

+++

ਆਸੂ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਸੁਰਤ ‘ਚ ਸੀ। ਉਹਦੇ ‘ਤੇ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਬੀਜੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਿੱਕਾ ਨਿੱਕਾ ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ... ਆਇਆ ਜ਼ਰਾ ਪਰਾਂ ਵੱਟੀ ਵੱਟੀ ਫਿਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਆਸੂ ਦੀ ਗਲ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕੋਲ ਡੱਠੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆਂ ਸਾਂ।

“ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਰੱਖੀ ਜੇ ਕੈਡੀਓਂ ਖੇਟੀ ਏ, ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਏਸ ਕੀ ਰੱਖਣਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਕੰਘੀ ਪੱਟੀ ‘ਚ ਹੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਏ... ਆਖ ਆਖ ਕੇ ਦਵਾਈ ਦੁਆਂਦੀ ਰਹੀ ਆਂ...।” ਆਇਆ ਦੇ ਕਿਚਨ ‘ਚ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਪਿੰਡੇ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਵੇਖਾਂ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਕੀ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਏ... ਭਲਾ ਇਹ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ ਜਿਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ ਸਾਓ।”

“ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਸ਼ੈਤਾਣ ਏ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਉੱਠਣ ਦਿੱਤਾ ਇਹਨੇ...।” ਉਹ ਲਾਡ ਨਾਲ ਆਸੂ ਦੀ ਗੱਲ ਪਲੇਸਦੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਆਇਆ ਏਧਰ ਆਕੇ ਬੈਠ...।” ਮੈਂ ਰਤਾ ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਕਹਿ ਗਿਆਂ ਸਾਂ।

“ਬੀਜੀ ਤੁਸੀਂ ਉੱਠਕੇ ਨਹਾ ਧੋ ਲਵੋ, ਏਸ ਤਰਾਂ ਕੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।”

ਬੀਜੀ ਉੱਠੋ ਤਾਂ ਆਸੂ ਚੁੰ ਚੁੰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਆਇਆ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਜ ਸਿਵਾਂਣਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ। ਪਤਨੀ ਆਈ ਤਾਂ ਆਸੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ।

“ਲਾਏ ਵੇਖ ਲਾਏ, ਪੁੱਤਰ ਤੇਰਾ ਰਾਜ਼ੀ ਏ ਕਿ ਨਾ?” ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਉੱਠੋ ਤੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ‘ਚ ਨਹਾਉਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਤਨੀ ਆਇਆ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੀ ਰਹੀ... ਪੁੱਛਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਰੋਂਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਇਆ ਕੁਝ ਘੁੱਟੀ ਘੁੱਟੀ ਜਿਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੀ ਰਹੀ।

ਮੈਂ ਨਵੀਂ ਆਈ ਅਲਸਟ੍ਰੇਟਿਡ ਵੀਕਲੀ ਦੇ ਵਰਕੇ ਫਰੇਲਨ ਲੱਗਾ ਸਾਂ। ਪਤਨੀ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪਣੀ ਨਿਟਿੰਗ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਉਨਣ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਬਾਥਰੂਮ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਚਨ ਅੱਗੋਂ ਲੱਘਿਆਂ ਤਾਂ ਆਇਆ ਤੇ ਮੁੰਡੂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕੁਝ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚਾਹ ਦੀ ਟਰੇਅ ਲਈ ਮੁੰਡੂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਇਆ ਸੁੰਨ ਸੁੰਨ ਜਿਹੀ ਫੇਰ ਕੋਲ ਆ ਖਲੋਤੀ ਸੀ।

“ਆਹ ਆਸੂ ਦੇ ਕੁਝ ਕੱਪੜੇ ਧੋਅ ਛੱਡ।” ਪਤਨੀ ਨੇ ਆਸੂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਕੱਪੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀ ਨੇ ਆਇਆ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ। ਆਇਆ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਕੱਪੜੇ ਲੈਕੇ ਬਾਥਰੂਮ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

“ਅੱਜ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਏ?” ਕਿਵੇਂ ਸੁੰਨ ਸੁੰਨ ਹੋਈ ਫਿਰਦੀ ਏ?”

ਜੁਆਬ ‘ਚ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਪਤਨੀ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਪੜਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ।

ਬੀਜੀ ਨਹਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪਤਨੀ ਉੱਠ ਕੇ ਕਿਚਨ ‘ਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਚਾਹ ਲੈ ਆਈ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀਕਲੀ ਪੜਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਪਤਨੀ ਨਿਟਿੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।

ਬੀਜੀ ਚਾਹ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫੀ ਫਰੈਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਤਨੀ ਉੱਠ ਕੇ ਕਿਚਨ ‘ਚ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਟੱਡੀ ‘ਚ ਜਾਣ ਲਈ ਗੈਲਰੀ ‘ਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ, ਆਇਆ ਮੂੰਹ ਲਮਕਾਈ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

+++

ਮੈਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਆਸੂ ਨੂੰ ਕਾਰ ‘ਚ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ।

“ਆਇਆ ਕਹਿੰਦੀ ਏ ਉਹ ਇਹੀ ਮਹੀਨਾ ਲਾਏਗੀ।” ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

“ਬੀਜੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਨੱਕ ‘ਚ ਦਮ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਏ।”

“ਹਰਾਮ-ਜ਼ਾਦੀ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਏ, ਬੀਜੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਗੋਂ ਆਸੂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਰਹੇ ਨੇ।”

“ਤੇ ਨਾਲੇ ਆਇਆ ਤੇ ਰੋਅਬ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਨੇ।”

“ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।” ਮੈਂ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

“ਦੇਖੋ ਅੱਗੋਂ ਮੈਂ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਲੱਭੀ ਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਪਹਿਲੀ ਆਇਆ ਦੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਕਿੰਨੀ ਮੁਸੀਬਤ ਕੱਟਣੀ ਪਹੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ, ਮੇਰੀ ਨੈਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿਣੀ ਏ... ਤੇ ਇਹ ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਏ ਓ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਏ, ਫਿਰ ਚੰਗੀ ਸਰਵਿਸ ਏ ਸੱਤ ਸੌ ਰੁਪਏ ਵਾਧੂ ਘਰ ‘ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਏ...।”

ਪਤਨੀ ਸੱਚੀ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਆਇਆ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਅਸਾਂ ਬੜੀ ਮੁਸੀਬਤ ਕੱਟੀ ਸੀ। ਬੜੀਆਂ

ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਆਇਆ ਕਿਸੇ ਰਖਵਾਈ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਸੌ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਨੈਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਬਚੀ ਸੀ।

ਘਰ ‘ਚ ਦੋ ਤਨਖਾਹਾਂ ਬਗ਼ੈਰ ਸਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜਾਈ ਦਾ ਕਾਫੀ ਖਰਚਾ ਸੀ। ਰਸੋਈ ‘ਚ ਮੂੰਡੂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਸੀ। ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਤਨੀ ਦੀ ਨੈਕਰੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਘਰ ‘ਚ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਇਜ਼ਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ...।

“ਦੇਖੋ ਉੱਤੇ ਜ਼ਮਾਨਾ ਕਿਹੜਾ ਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਕੋਈ ਓਏ ਅਖਵਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਉਹਨੂੰ ਵਧ ਘੱਟ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਝਿੜਕਾਂ ਦੌਂਦੇ ਰਹੇ ਨੇ...।”

“ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਬੁਰਾ ਮਨਾ ਗਏ।” ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਮੇਰੇ ਚੁੱਪ ਕੀਤਾ ਰਹਿਣ ਤੇ ਉਹ ਬੋਲੀ ਸੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਾਂ?” ਮੈਂ ਤਲਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਪਏ...।” ਪਤਨੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਰਮ ਪੈਂਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਕਲੀਨਿਕ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

+++

ਕਿਚਨ ‘ਚ ਬੈਠੇ ਬੀਜੀ ਸਟੇਵ ‘ਚ ਹਵਾ ਭਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੇਰ ਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੌਕਣੀ ਚੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੁੰਡੂ ਸਿਰ ਜਿਹਾ ਸੁੱਟੀ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਪਰਾਂ ਹਟੇ, ਮੈਂ ਬਾਲ ਦੇਣਾਂ।” ਕਿਚਨ ‘ਚ ਵੜਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਰਹਾ ਬੀਜੀ ਕੇ ਕਿਤਨੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।” ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਹਾਲੀ ਵੀ ਸਾਹ ਸੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“...ਜੀ... ਜੀ... ਮੈਂ ਤੇ ਕਹੀ ਬਾਰ ਬੋਲਾ....।” ਮੁੰਡੂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜਿਵੇਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲ ਰਹੀ।

“ਨੀਂ ਆ ਜਰਾ ਪਾਈ ਤਾਂ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ‘ਚ ਰੱਖ ਦੇਂਦੀ...।” ਗੈਲਰੀ ‘ਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਆਇਆ ਨੂੰ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਬਾਬਾ ਕੇ ਦਵਾ ਪਿਲਾਈ ਹੈ।” ਕਹਿ ਕੇ ਆਇਆ ਅੱਗੇ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

“ਦੇਖ ਸ਼ੀਲਾ ਬੀਜੀ ਕੇ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਸੇ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।” ਕੁਝ ਤਲਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਇਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੱਦਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਆਇਆ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ ਖੜੀ ਸੀ।

“ਸ਼ੀਲਾ ਭਈ ਵੇਹ ਡਰਾਪਸ ਵਾਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਤੇ ਲਾਓ।” ਅੰਦਰੋਂ ਪਤਨੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ ਉਹ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

“ਇਹਦੀ ਤਬੀਅਤ ਬਹੁਤ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਏ...।” ਕਮਰੇ ‘ਚ ਆਇਆ ਦੇ ਚਲੇਜਾਣ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਵੇਖੋ ਮੈਂ ਸਮਝਣੀ ਆਂ, ਪਰ ਬੀਜੀ ਵੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੈਕਰਾਂ ਨਾਲ਼ ਹਲੀਮੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।”

“ਉਫ ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਕਹਿਨਾ ਉਹ...।” ਮੈਂ ਖਿੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਏਦੋਂ ਵਧ ਬੋਲਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਸਮਝ ਗਏ ਸਾਂ।

ਅਸੀਂ ਬ੍ਰੈਕਫਾਸਟ ਲੈ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਬੀਜੀ ਨਹਾ ਕੇ ਕਿਚਨ ‘ਚ ਤਵਾ ਮਾਂਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਕੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬੈਠੇ।

ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਆਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੀਜੀ ਨਹਾ ਕੇ ਕਿਚਨ ‘ਚ ਤਵਾ ਮਾਂਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੁੰਡੂ ਨੇ ਨਾਂ ਹੀ ਤਵਾ ਮਾਂਜ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੀਜੀ ਦਾ ਹਾਲੀ ਤੱਕ ਟੈਸਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

+++

ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਜਿਹੇ ਬੀਜੀ ਆਸੂ ਦਾ ਕਾਟ ਕੋਲ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਇਆ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਚਿਮਚੇ ‘ਚ ਉਲੱਦ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਰਾਜ਼ੀ ਰਿਹਾ ਅੱਜ?” ਦਫਤਰੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਆਹੋ ਰਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ੀ ਏ...।” ਬੀਜੀ ਦਾ ਢਿੱਲਾ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਸੀ।

ਸਮਝ ਗਿਆਂ ਸਾਂ, ਆਇਆ ਨੇ ਅੱਜ ਆਸੂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਅਸਲ ‘ਚ ਪਤਨੀ ਨੇ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਖੋਚਲ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਪਾਵੇ।

ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੇ ਨਾ ਉਹਨਾਂ ਆਸੂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਨਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ। ਗੁੰਮ ਸੁੰਮ ਜਿਹੇ ਉਹ ਉਠੇ ਤੇ ਗੈਲਰੀ ‘ਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਚਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚ ਜਾ ਖਲੋਤੇ। ਪੰਜ ਸੱਤ ਮਿੰਟ ਓਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਘੜੀ ਕੁ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਖਲੋਤੇ ਸਨ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਈ ਗਈ, ਗੋਲੀ ਖਾਣੀ ਸੀ।” ਬਿਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪਤਨੀ ਨੇ ਆਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਲੇਸਿਆ ਪੁਚਕਾਰਿਆ ਤੇ ਆਇਆ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਸੀ... ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਹੱਸ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਅੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਏ? ਬੜੇ ਚੁੱਪ ਚੁੱਪ ਓ...।” ਇੱਕ ਦਮ ਹੱਸਣਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਘੋਖਦੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਮੇਰਾ ਮੂਡ ਵੇਖ ਪਤਨੀ ਚੁੱਪ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਕਿੱਥੇ ਨੇ?” ਘੜੀ ਕੁ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ’ ਮੇਰਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਉੱਤਰ ਸੀ।

ਮੁੰਡੂ ਚਾਹ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਚਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿਆਲਾ ਸਿੱਧਾ ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪਣਾ ਪਿਆਲਾ ਵੀ ਮੈਂ ਹੱਥ ‘ਚ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਜਾ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਤ੍ਰੈਪਾਈ ‘ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਠੇਡੀ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਧਰੀ ਬੀਜੀ ਕੁਝ ਸੋਚੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ?” ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਕੋਈ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਲਗਾਤਾਰ ਬੀਜੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਤੱਕਣੀ ਅਸਹਿ ਸੀ।

ਉਥੋਂ ਉਠ ਮੈਂ ਸਟੱਡੀ ਵੱਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਘੜੀ ਕੁ ਬਾਅਦ ਵੀਕਲੀ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਸੁੱਟਦਿਆਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ, ਗੈਰਜ ‘ਚੋਂ ਕਾਰ ਕੱਢਦਿਆਂ ਅਣਚਾਹੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸਤ ਦੇ ਘਰ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸਾਂ...।

+++

ਆਸੂ ਹੁਣ ਰਾਜ਼ੀ ਸੀ।

ਬੀਜੀ ਹੁਣ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਠਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਦੇ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਬਾਈ ਪੜਦੇ। ਫਿਰ ਉੱਠਕੇ ਆਪਣੇ ਲਹੀ ਚਾਹ ਤੇ ਟੇਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਕਿਚਨ ‘ਚ ਚਾ ਪੀ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਜਾ ਵੜਦੇ। ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਉਦਾਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਹੁੰਦੀ। ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਬਰਾਂਡੇ ‘ਚ ਡਹੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਖਾਲੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਸੜਕ ਵੱਲ ਝਾਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਗੁਟਕਾ ਲੈਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡਿੰਪਲ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ।

ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ‘ਚ ਬੈਠਣਾ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ। ਆਫ਼ਸ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸਿਧਾ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਤਨੀ ਵੀ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਦੀ। ਚਾਹ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆਲਾ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਵਧਾਉਂਦਾ। ਆਇਆ ਆਸੂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਲੈ ਆਉਂਦੀ। ਡਿੰਪਲ ਵੀ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਦੀ।

“ਹਾਂ ਫਿਰ ਬੀਜੀ, ਪੇਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਬਨਾਉਂਦਗੇ?” ਮੈਂ ਡਿੰਪਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਡਿੰਪਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਸ਼ਰਾਰਤ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਂਦੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਈਏ। ਉੱਠਕੇ ਉਹ ਪੇਜ਼ ਬਨਾਉਣ ਲਗਦੀ, ਉਹਦੇ ਅਜੀਬ ਅਜੀਬ ਪੇਜ਼ ‘ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਹੱਸਦੇ ਦੂਹਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬੀਜੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਜਾਪਦੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਬੇ-ਸੁਆਦੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਗੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਗੁਜ਼ਰਦੀ।

ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਡਿੰਪਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੇਜ਼ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਾਂ।

“ਡਿੰਪਲ ਕੈਮਰਾ ਲਿਆਈਂ ਮੇਰਾ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਡਿੰਪਲ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਕੈਮਰਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆਈ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਬੀ ਰੈਡੀ... ਵਨ. ਟੂ. ਥੀ...।” ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂਹ ਨੁੱਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਸੀ। ਡਿੰਪਲ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਈ ਬੈਠੀ ਸੀ... ਬੀਜੀ ਆਸੂ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਲਈ ਬੈਠੇ ਸਨ... ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਡਿੰਪਲ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਤਨੀ ਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੀਜੀ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਧਰੀ... ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਈ ਬੈਠਾ ਸਾਂ, ਪਤਨੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਰਹੀ ਸੀ... ਵਿਚਕਾਰ ਬੀਜੀ ਦੁਆਲੇ ਮੈਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਖੜੇ ਸਾਂ... ਡਿੰਪਲ ਤਸਵੀਰ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਰਸ਼ੀ ਏਸ ਵੇਲੇ ਘੱਟ ਹੀ ਘਰ ਹੁੰਦੀ। ਕਦੀ ਕੋਈ ਰਿਹਰਸਲ... ਕਦੀ ਕੋਈ ਪਿਕਨਿਕ ਤੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਫਰੈਂਡ ਨਾਲ ਪਿਕਚਰ... ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ। ਬੱਸ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ... ਅਰਸ਼ੀ ਇੱਕ ਤਰਾਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਜਿਓ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚ ਬਹੁਤਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਦਿੰਦੇ। ਅਸਾਂ ਇੱਕ ਤਰਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ... ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਹਾਲੀ ਕੈਮਰਾ ਸੈੱਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ, ‘ਹੈਲੋ ਮਾਮਾ, ਹੈਲੋ ਪਾਪਾ’ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਅਰਸ਼ੀ ਬੀਜੀ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਤੇ ਪਤਨੀ ਹੱਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਰਸ਼ੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ

ਮੇਢਿਆਂ ਤੇ ਬਾਹਵਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ...।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਚਾਹ ਦੇ ਕੱਪ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਫੜੀ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਝਾਕ ਰਹੇ ਸਾਂ।

“ਅਰਸ਼ੀ ਤੇਰੇ ਐਗਜ਼ਾਮ ਕਦੋਂ ਸਟਾਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ?” ਗੱਲ ਕਰਨ ਖ਼ਾਤਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰੀਖ਼ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ।

“ਆਸ਼ੂ ਨੂੰ ਟੈਨਿਕ ਤਾਂ ਠੀਕ ਦੇ ਰਹੀਂ ਏ?” ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਆਈ ਆਇਆ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਡਿੰਪਲ ਤੂੰ ਜਾਕੇ ਪੜਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?” ਉਤੋਂ ਐਗਜ਼ਾਮ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਨੇ...। ਪਤਨੀ ਡਿੰਪਲ ਨੂੰ ਝਿੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਭੈੜਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾਈ, ਡਿੰਪਲ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਚਾਰ ਖ਼ਾਲੀ ਪਿਆਲੇ ਤਿਪਾਈ ਤੇ ਪਏ ਸਨ... ਖ਼ਾਲੀ ਖ਼ਾਲੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਝਾਕ ਰਹੇ ਸਾਂ... ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ...।

+++

ਬੀਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਖ਼ਿੜਕੀ ‘ਚੋਂ ਦੂਰ ਕਿੱਧਰੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਵੇਖ ਨਾ ਰਹੇ ਹੋਣ... ਮੈਂ ਕੱਟ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕੁਝ ਵੇਖਕੇ ਸਮਝ ਨਾ ਆਉਂਦੀ, ਕੀ ਖ਼ੁਨਾਮੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਸਾਥੋਂ? ਬੀਜੀ ਕਿਉਂ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ? ਕਿਉਂ ਚੁੱਪ ਚੁੱਪ ਲਗੇ ਫਿਰਦੇ? ... ਫਿਰ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ... ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ, ਡਿੰਪਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ, ਆਸ਼ੂ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਹਾਂ ਆਇਆ ਨੂੰ ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਦੱਸਦੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਆਇਆ ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਸਤਾਖ਼ ਬੋਲੀ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕੱਢ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਦੇ...। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਏ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੀਜੀ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਗੁਸਤਾਖ਼ ਬੋਲਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨੈਕਰ ਨੂੰ ਖੜੇ ਪੈਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਤਰਲੇ ਕਰਨ ਤੇ ਮਾਫੀਆਂ ਮੰਗਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾੜਿਆ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਸਾਧ ਕੇ ਬਹਾ ਦਿਆਂ!” ਇਹ ਕੋਣ ਹੋਵੇ ਗੁਸਤਾਖ਼ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ? ਇਹਦੀ ਏਡੀ ਜੁਅਰਤ ਕਿਵੇਂ ਪਈ! ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਇਹ ਘਰ ‘ਚ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੀਰਮੇ ਪੀ ਜਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾਂ ਦੇ...।” ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੀਜੀ ਦੀ ਉਹ ਕਚੀਚੀ ਹਾਲੀ ਵੀ ਯਾਦ ਏ, ਕਿਵੇਂ ਨੀਲੇ ਪੀਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਬੀਜੀ! ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਹੀ ਸਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਗਲੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ! ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ।

+++

ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਬੈਠੇ ਹੁਣ ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਆਸ਼ੂ ਦੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਪਾਠ ਸੁੱਖ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਬੜੀ ਲੈ ‘ਚ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਡਿਸਟਰਬ ਹੁੰਦੇ। ਡਿੰਪਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਪਰ ਅਰਸ਼ੀ ਪੜ ਨਾ ਸਕਦੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਪਟਕਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਦੀ। ਡਿਸਟਰਬੈਂਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀ। ਪਤਨੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਮੈਂ ਦੂਰ ਕਿਧਰੇ ਵਿਹੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੋਚਣ ਲੱਗਦਾ...।

“ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਐਗਜ਼ਾਮ ਨੇੜੇ ਨੇ।” ਪਤਨੀ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਫਿਰ ਆਖਦੀ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੰਝ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਪੜ ਸਕਦੀ।” ਅਰਸ਼ੀ ਹੋਰ ਖਿੜਦੀ।

“ਬੱਸ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪਾਠ... ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬੋਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਇਹ ਲੋਕ?” ਅਰਸ਼ੀ ਆਖਦੀ।

ਅਰਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ।

+++

ਆਇਆ ਨੂੰ ਗੈਲਰੀ ‘ਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਨੂੰ ਉਹ ਹੁਣ ਘੂਰ ਘੂਰ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਹਦੀ ਹਰ ਹਰਕਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਹਰ ਥਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਇਆ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਉਦਨ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਆਇਆ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਸੀ। ਬਾਥਰੂਮ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆਂ ਸਾਂ ਕਿ ਬੀਜੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਉਰਾਂ ਕੰਧ ਨਾਲ ਕੰਨ ਲਾਈ ਖਲੋਤੇ ਕੁਝ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ... ਬਾਥ-ਰੂਮ ‘ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਾਂ।

“ਤਾਂ... ਪੱਥਰ ਉੱਥੇ ਦਾ ਉੱਥੇ ਖਲੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪੱਥਰ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਦਾ ਠੱਪਾ ਲੱਗ ਗਿਆ...”

“ਬੀਜੀ ਪੱਥਰ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਦਾ ਠੱਪਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗ ਗਿਆ?” ਡਿੰਪਲ ਆਖ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਰਸ਼ੀ ਫਰਸ਼ ‘ਤੇ ਕਿਤਾਬ ਪਟਕਦੀ ਹੋਈ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚ ਖਲੋਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

“ਵੇਖੋ ਹੁਣ ਕਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।”

ਅਰਸ਼ੀ ਕਾਫੀ ਖਿੜ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਪੱਥਰ ‘ਤੇ ਭਲਾ ਠੱਪਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗ ਗਿਆ?” ਡਿੰਪਲ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੁੱਛੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਕਹਿਣੀ ਆਂ ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਡਿੰਪਲ?” ਅਰਸ਼ੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਦਹਿਲੀਜ਼ਾਂ ‘ਚ ਖਲੋਤੀ ਡਿੰਪਲ ਤੇ ਵਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਸਾਂ ਦੇਨਾਂ ਨੇ ਅਰਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੁੱਲ ‘ਤੇ ਉਂਗਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

“ਬੋਲਾਂਗੀ, ਬੋਲਾਂਗੀ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ...।” ਡਿੰਪਲ ਸੀ।

“ਮੇਰਾ ਕੱਲ ਪੇਪਰ ਏ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਨ ਦੇਵਾਂਗੀ।” “ਬੋਲਾਂਗੀ, ਬੋਲਾਂਗੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਛੱਡ ਸੈ ਵਾਰ ਬੋਲਾਂਗੀ...”

ਡਿੰਪਲ ਕਾਫੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾਲ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਨਹੀਂ ਬੋਲਣ ਦਿਆਂਗੀ, ਨਹੀਂ ਬੋਲਣ ਦਿਆਂਗੀ...” ਅਰਸ਼ੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਗੜਕ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਧੀਏ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਤੂੰ ਗਲ ਕਿਉਂ ਪਈ ਪਈਨੀ ਏ...” ਬੀਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਤੇ ਕੁਝ ਤਲਖੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਮੇਰਾ ਕੱਲ ਪੇਪਰ ਏ, ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਹੌਲੀ ਬੋਲਿਆ ਕਰੋ...”

“ਧੀਏ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ।”

“ਤੂੰ ਕੋਣ ਹੁੰਨੀ ਏ ਬੀਜੀ ‘ਤੇ ਰੋਅਬ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ?” ਡਿੰਪਲ ਅਰਸੀ ‘ਤੇ ਵਰ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਸ਼ਟ ਅਪ ਬੋਥ ਆਫ ਯੂ...” ਮੈਂ ਦੇਨਾਂ ਵੱਲ ਕਹਿਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅਰਸੀ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਗੁਸੈਲ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

ਡਿੰਪਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚ ਖਲੋਤੀ ਰਹੀ ਸੀ।

+++

ਫਰਮ ਦੇ ਟੂਰ ਤੋਂ ਦਸੀਂ ਦਿਨੀ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਮਾਨ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਵੜ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਠਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਮੇਰੀ ਕੰਡ ‘ਤੇ ਥਰ-ਥਰਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਛਾਤੀ ਮੇਰੀ ਉਹਨਾ ਦੀ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਧੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ... ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਮ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜੱਸੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਵੇਖਕੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਗੇ ਖਲੋਅ ਕੇ ਰੋਂਦਿਆਂ ਵੇਖ, ਕਿੰਨਾ, ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸੌਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਚਾਦਰ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ, ਫਿਰ ਬੀਜੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਲੈਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮੈਂ ਹਿਚਕੀਆਂ ਭਰਤਾ ਰਹਿੰਦਾ...।

ਜੱਫੀ ਪਈ ਪੁਆਈ ਅਸੀਂ ਬੈੱਡ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਸਾਂ... ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਚ ਖਲੋਤੀ ਪਤਨੀ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਾਰ ਪਰਾਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ। ਯਕਦਮ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਸੀ, ਬੀਜੀ ਜਿਵੇਂ ਕੰਬ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਉਹਨਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਪੀਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਫੀ ਮਾੜੇ ਤੇ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬੀਜੀ ਹੁਣ ਕੁਝ ਸੰਭਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸਾਹਮਣੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਹਾਲੀ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਅਖਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਪਤਨੀ ਨੇ ਚਾਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਭਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ... ਬਚਪਣੇ ਦੀਆਂ... ਫਜ਼ੂਲ... ਨਿਰਅਰਥਕ... ਪਰ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਸਕੂਨ ਦੋਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ... ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਪਤਨੀ ਹੁਣੇ ਆਪਣਾ ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇਗੀ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਉਡੀਕਣ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਉਹ ਬੈੱਡ ‘ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਲੇਟੀ ਛੱਤ ਵੱਲ ਤੱਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। “ਬਿਮਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੂੰ?” ਪਤਨੀ ਦਾ ਲੱਥਾ ਹੋਇਆ ਚਿਹਰਾ ਵੇਖ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਆਂ...” ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਨਿਹੇਰੇ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਰਹੇ ਸਾਂ।

“ਕੀ ਕਰਨ ਚੱਲੀ ਏ?” ਉੱਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਓਹੋ ਜਾਣ ਵੀ ਦਿਓ ਤੁਹਾਡੇ ਨਹਾਉਣ ਜੋਗਾ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਨਾ ਏ, ਥੱਕ ਕੇ ਆਏ ਓ...” ਉਹਦੀ ਅਵਾਜ਼

ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਭਰੀ ਸੀ।

“ਹੇ ਜਾਏਗਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਗਰਮ...।” ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਉਫ ਜਾਣ ਵੀ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ...।”

“ਤੂੰ ਨਰਾਜ਼ ਏ ਮੇਰੇ ਨਾਲ?” ਉਹ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਤੱਕਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“ਨਹੀਂ ਤਾਂ...।”

“ਫਿਰ!” ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਸਰਕ ਆਇਆ ਸਾਂ।

“ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾ ਲਵੋ, ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਹਾਲ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਏ?” ਉਹ ਬਾਂਹ ਛੁਡਾ ਕੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸੀ।

+++

ਕਮਰੇ ‘ਚ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਠਿਠਕ ਕੇ ਖਲੋਅ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਡਿੰਪਲ ਸੇਫੇ ਤੇ ਮੂਧੀ ਪਈ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਹੱਥ ‘ਚ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਤੇਰਲੀਆਂ ਸਨ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਸੀ। ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ। ਉਂਝ ਵੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਡਿਸਿੰਪਲਿਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਖਾਤਰ ਇੱਕ ਚੁੱਪ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ। ਅਵਲ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਝਿੜਕਣ ਦੀ ਕਦੇ ਨੈਬਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇਵੇਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਮਝਦੇ। ਇਸ ਚੁੱਪ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਸਖਸੀਅਤ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਗਏ ਸਾਂ।- “ਦੇਖ ਡਿੰਪਲ ਮੈਂ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ।” ਪਤਨੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

“...”

“ਪੜੇ ਬਗੈਰ ਨੰਬਰ ਆਉਣ ਵੀ ਕਿਵੇਂ?”

“...”

“ਜਦੋਂ ਵੇਖੇ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਦੀ... ਪੜੇ ਬਗੈਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋਣਾ...?”

ਮੱਥਾ ਫੜਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆਂ ਸਾਂ...।

ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਡਿੰਪਲ ਦੀ ਹੁਬਕੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ ਹੋਏ ਓ... ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਈ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ... ਅਸਲ ‘ਚ ਆਹ ਡਿੰਪਲ ਦੀ ਬੱਚੀ...।” ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਸਿਰਦਰਦ ਹੁੰਦੀ ਜੇ...?” ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ‘ਚ ਸਿਰ ਫੜੀ ਵੇਖ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ।

“ਕੁਝ ਤਬੀਅਤ ਜਿਹੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ...।” ਮੈਂ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ।

“ਕੋਈ ਟੇਬਲਿਟ ਲੈ ਲਓ।” ਉਹ ਉੱਠੀ ਤੇ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਤਲੀ ‘ਤੇ ਧਰ ਲਿਆਈ ਸੀ।

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਪਈ ਗੋਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਗਿਲਾਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਘੂਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

“ਡਿੰਪਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਖੋ, ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਘਾਣ ਏ।” ਮੇਰੇ ਹੱਥ ‘ਚ ਕਹਗਜ਼ ਥਮਾਦਿਆਂ ਆਖਰ ਉਹਨੇ ਕਹਿ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੈਂ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਏਨੇ ਚੁੱਪ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਓ?” ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ‘ਚ ਤੱਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਕੁਝ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।” ਮੈਂ ਕੁਰਸੀ ‘ਚ ਸਿੱਧੀ ਤਰਾਂ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਮੁਸਕਰਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਜਾਂਦਾ ਏ?”

“ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਣਾ?” ਕੋਲ ਪਿਆ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਫੜਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਨਰਾਜ਼ ਓ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ।” ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਨਹੀਂ ਤਾਂ...।”

“ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਓਦਨ ਦੇ ਨਰਾਜ਼ ਓ...?”

ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ‘ਚ ਝਾਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਤੈਨੂੰ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਏ...।” ਪਤਨੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਝੁਕ ਗਈਆਂ ਸਨ।

+++

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਹੁਣ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਹੀ ਵੜੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਅਜ਼ੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੱਲ ਟਾਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਕੱਪੜੇ ਨਾ ਬਦਲਦੇ।

ਓਦਨ ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਲੜਖੜਾਉਂਦੇ ਜਿਹੇ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਤਸਵੀਸ਼ ਜਿਹੀ ਹੋਈ। ਆਫਿਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ, ਉਹ ਮੂੰਹ ‘ਚ ਕੁਝ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਆਉਣ ਤੱਕ ਦਾ ਅਹਿਸਾ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ।

“ਬੀਜੀ!” ਆਇਸਤਾ ਜਿਹੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਢਿੱਲੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।”

“ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਆਂ, ਕੀ ਏ ਮਈਨੂੰ?” ਕੁਝ ਸੱਖੜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨਿਹੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“... ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗੇ ਸਾਓ।”

“ਚੱਕਰ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।”

ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਾਇਦ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ...।

+++

ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ‘ਚੋਂ ਕਹਿਕਿਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਕੁਲੀਗਜ਼ ਸਨ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੇਅਰਵੈੱਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜੱਖੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੁਲੀਗ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸੁਹਣਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ।

ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਜਲਦੀ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ।” ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਤੇ ਸਰਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਮੇਰੀ ਫਰਮ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਗਰੇਡ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਨੇਵ ਲਿਆਂਦੇ ਫਰਿੰਜ ਤੋਂ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾੜੀਆਂ ‘ਤੇ ਆਕੇ ਅਟਕ ਗਈਆਂ ਸਨ...।

ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ ਬਿਮਾਰ ਵਾਂਗ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਬੀਜੀ ਗੈਲਰੀ ‘ਚੋਂ ਦੀ ਬਾਥਰੂਮ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਭ ਔਰਤਾਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵਿਹੰਦਿਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇੱਕਦਮ ਜਿਵੇਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

“ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੀਜੀ ਨੇ...।” ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਵੱਲੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਸਭ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵਿਹੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੁਣ ਉੱਥੇ ਹੋਰ ਬੈਠਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆਂ ਸਾਂ। ਗੈਲਰੀ ‘ਚ ਬੈਠੀ ਪੜ ਰਹੀ ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚੁੱਕੀਆਂ। ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸਤ ਦੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆਂ ਸਾਂ।

ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ‘ਚੋਂ ਕਹਿਕਿਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਕੁਲੀਗਜ਼ ਸਨ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੇਅਰਵੈੱਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜੱਖੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੁਲੀਗ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸੁਹਣਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ।

ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਜਲਦੀ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ।” ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਤੇ ਸਰਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਮੇਰੀ ਫਰਮ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਗਰੇਡ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਨੇਵ ਲਿਆਂਦੇ ਫਰਿੰਜ ਤੋਂ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾੜੀਆਂ ‘ਤੇ ਆਕੇ ਅਟਕ ਗਈਆਂ ਸਨ...।

ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ ਬਿਮਾਰ ਵਾਂਗ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਬੀਜੀ ਗੈਲਰੀ ‘ਚੋਂ ਦੀ ਬਾਥਰੂਮ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਭ ਔਰਤਾਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵਿਹੰਦਿਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇੱਕਦਮ ਜਿਵੇਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

“ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੀਜੀ ਨੇ...।” ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਵੱਲੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੇ

ਡਰੋਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਸਭ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵਿਹੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੁਣ ਉੱਥੇ ਹੋਰ ਬੈਠਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆਂ ਸਾਂ। ਗੈਲਰੀ 'ਚ ਬੈਠੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣ 'ਤੇ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚੁੱਕੀਆਂ। ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆਂ ਸਾਂ।

+++

ਬਾਹਰੇ ਆ ਕੇ ਅਜੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਪਤਨੀ ਆ ਗਈ ਸੀ।

“ਪਾਰਟੀ ਚੰਗੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਜ਼ਾਰੋਂ ਮੰਗਵਾ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਪਕੌੜੇ ਘਰੇ ਕੱਢ ਲਏ ਸਨ...” ਉਹ ਖੁਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਏ...”

“ਹੂੰ।” ਮੇਰਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਉੱਤਰ ਸੀ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਏ ਮੇਰੇ ਤੇ...”

“ਬੋਲਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?”

“ਬੋਲਾਂ ਕੀ?” ਵੇਖਦੀ ਨਹੀਂ ਬੀਜੀ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਏ?” ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਚਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਖਲੀ ਖਲੋਤੀ ਪਤਨੀ ਜਿਵੇਂ ਥਾਏ ਜੰਮ ਗਈ ਸੀ। ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਮੈਂ ਉੱਠਕੇ ਸਟੱਡੀ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਗੈਲਰੀ 'ਚ ਬੈਠੀ ਡਿੰਪਲ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ।

+++

ਬੀਜੀ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਤਨੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਸਟੱਡੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਡਾਕ ਫ਼ੋਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਗੈਲਰੀ 'ਚ ਬੈਠੀ ਡਿੰਪਲ ਸੁੰਨ ਸੁੰਨ ਜਿਹੀ ਹੋਈ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਇਸ ਘਰ 'ਚ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦਿਆਂਗੀ।” ਅਚਾਨਕ ਸਾਹਮਣੇ ਫਲੈਟ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਤਿੱਖੀ ਤੇ ਚਿਲਕਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਹੋਈ ਲੰਘ ਗਈ ਸੀ।

“ਇਹ ਘਰ ਤੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ...” ਦੂਜੀ ਅਵਾਜ਼ ਉਦੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ ਪਰ ਥਿੜਕਵੀਂ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਕਹਿਣੀ ਆਂ, ਇਸ ਘਰ 'ਚ ਤੇਰੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ...”

“ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਘਰ ਏ...”

“ਹੁਣ ਇਹ ਘਰ ਮੇਰਾ ਏ।”

“ਤੂੰ ਕੋਣ ਹੁੰਨੀ ਏ ਘਰ-ਵਾਲੀ?”

“ਨੀਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਖਸਮ ਦੀ ਮਾਂ...।”

“ਨਾ ਮਰਦੀ ਏ, ਨਾ ਮਗਰੋਂ ਲਹਿੰਦੀ ਏ...।”

“ਤੂੰ ਮਰ, ਮੇਂਤ ਤਈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।”

“ਤੂੰ ਮਰ...।”

“ਤੂੰ ਮਰ...।”

“ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਾਸੇ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਚੁੜੇਲੇ...।” ਮਰਦ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ‘ਤੇ ਚੀਕਿਆ ਸੀ।

“ਫਿਰ ਰੰਨ ਕਿਵੇਂ ਵਿਆਹੁਣੀ ਸੀ, ਮਾਂ ਈ ਬਥੇਰੀ ਸੀ...।”

ਸੁਣਕੇ ਕਲੇਜਾ ਲਰਜ਼ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮਰੇ ‘ਚੋਂ ਉੱਠਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆ ਖਲੋਤਾ ਸਾਂ। ਵੇਖਿਆ ਪਤਨੀ ਬਾਹਰ ਖਲੋਤੀ ਸੀ...।

“ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵੱਢ ਸੁੱਟਣੀ ਏ...।” ਪਤੀ ਕੜਕਿਆ ਸੀ।

“ਏਸ ਕੁੱਤੀ ਦੀ ਵੱਢ...।” ਅੱਗੋਂ ਪਤਨੀ ਓੜੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ ਚੀਕੀ ਸੀ।

“ਖਲੋ ਜਾ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਵਾਂ ਮੱਤ...।”

ਧੜੇ ਧੜੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਬੋਲਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਟ ਰਹੀ ਮਰਦ ਮਾਰਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਟ ਰਿਹਾ।

ਹੱਥ ‘ਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਫੜੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਡਿੰਪਲ ਬਰਾਂਡੇ ‘ਚ ਖੜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਕ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਵੇ ਹੁਣ ਮਾਰ ਹੀ ਛੱਡਣਾ ਆਂ...।” ਕੋਲ ਖਲੋਤੀ ਬੁੱਢੀ ਹਫ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਬੁੱਢੀਏ ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਰਹੋਂਗੀ...।” ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਹੰਭ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਖਿੜ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਨਾ ਵੇ ਬੀਬਾ, ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਚੜਕੇ ਨਾ ਮਾਰ...।” ਮਾਂ ਪੁੱਤਰ ਅੱਗੇ ਲਿਲੱਕੜੀਆਂ ਕੱਖ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਜਾਂ ਇਹ ਰਹੇਗੀ ਇਸ ਘਰ ‘ਚ ਜਾਂ ਮੈਂ...।” ਔਰਤ ਫਿਰ ਚੀਕੀ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਕੋਣ ਹੁੰਨੀ ਏ ਇਹਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ?” ਪਤੀ ਕੜਕਿਆ ਸੀ।

“ਇਹ ਕੋਣ ਹੁੰਦੀ ਏ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ?”

“ਤੁਸਾਂ ਦੇਹਾਂ ਘਰ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਰੇ ਰਹਿਣਾ।”

“ਆਹ ਆਪਣੀ ਕੁਝ ਲੱਗਦੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ?”

“ਅੱਗ ਲੱਗੇ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ, ਬੇੜਾ ਗਰਕੇ ਤੁਹਾਡਾ... ਲਉ ਰੱਜ ਕੇ ਲੜ ਲਓ... ਲਾਹ ਲਓ ਰੀਝ ਮੈਂ

ਚੱਲਿਆਂ...।” ਠੱਪ ਠੱਪ ਕਰਦਾ ਮਰਦ ਪੌੜੀਆਂ ਉੱਤਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਏਨੇ ‘ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਚੀ ਕੁਰਲਾਹਟ ਦੀ

ਅਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਨੂੰਹ ਸੱਸ ਨੂੰ ਗਾਹਲਾਂ ਕੱਢਦੀ ਹੋਈ ਖਸਮ ਦੇ ਮਗਰੇ ਦੌੜ ਪਈ ਸੀ। ਸੱਸ ਉੱਚੀ

ਉੱਚੀ ਨੂੰਹ ਦੇ ਪਿਛਲਿਆਂ ਦੇ ਕੀਰਨੇ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਰਤ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬੀਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਦਲਜਾਂ 'ਚ ਤਾਕ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਈ ਸਾਹਮਣੇ ਘਰ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

ਆਸੂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ 'ਚ ਸੈਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੀ ਆਇਆ ਕਦੀ ਸਾਹਮਣੇ ਫਲੈਟ ਵੱਲ ਤੇ ਕਦੀ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਵਿਹੰਦੀ ਹੈਰਾਨ ਜਿਹੀ ਹੋਈ, ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰਵਾਰ ਰੋਹੜੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ... ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ, ਸਹਿਮਿਆਂ ਜਿਹਾ ਆਸੂ ਡੱਡੇਲਿਕਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਧੜਮ ਕਰਕੇ ਡਿਗਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਸੀ। ਚੀਕ ਮਾਰ ਕੇ ਡਿੰਪਲ ਬੀਜੀ ਨਾਲ ਜਾ ਚਿੰਬੜੀ ਸੀ। ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਡ, ਆਇਆ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਦੌੜ ਪਈ ਸੀ। ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਦੌੜਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਖੜੀ ਸੀ।

ਮੂਧੜੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚੋਂ ਲਹੂ ਵੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਘੁਮੇਰ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਆਇਆ ਨੂੰ ਰੂੰ ਤੇ ਡਿਟੇਲ ਲਿਆਉਦ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਆਪਣੀ ਸਾੜ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੀਜੀ ਦਾ ਮੱਥਾ ਪੂੰਝੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਕੱਪ ਕੇਸੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਲਿਆ ਛੇਤੀ...।” ਡਿਟੇਲ ਲੱਗੇ ਰੂੰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਦਾ ਮੱਥਾ ਪੂੰਝਦੀ ਪਤਨੀ ਆਇਆ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ, ਬੀਜੀ...।” ਪਤਨੀ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ, ਬੀਜੀ ਕੁੰਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ...?” ਬੀਜੀ ਦੇ ਮੌਢੇ ਨੂੰ ਹਿਲਾਦਿਆਂ ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਜਿਹਾ ਗਿਆ ਸਾਂ।

“ਹਾਏ ਬੀਜੀ...।” ਡਿੰਪਲ ਦੀ ਇੱਕ ਤਰਾਂ ਚੀਕ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਸਨ।

ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਾਰ ਦਾ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਪਿਆਲੀ ਲਾਈ ਦੁੱਧ ਪਿਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ ਸੀ।

“ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਦੇ ਐਸਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਏ?” ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਯਾਦ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੰਦਲ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

“ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ‘ਤੇ ਕੋਹੀ ਬੋਝ ਏ।” ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“... ਮਨ ‘ਤੇ ਬੋਝ...।” ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ‘ਚ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਸੀ।

ਕੁਝ ਦਵਾਈਆਂ ਡਾਕਟਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਦਵਾਈਆਂ ਤਾਂ ਏਡਜ਼ ਹਨ, ਅਸਲੀ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਏ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣਾ...।

ਬੀਜੀ ਦੀ ਸੈਟੀ ਕੋਲ ਕੁਰਸੀ ਡਾਹੀ ਮੈਂ ਉਹਨਾ ਦੀ ਬਾਂਹ ਘੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਦਵਾਈ ਦਾ ਚਮਚਾ ਭਰਕੇ ਪਤਨੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਚ ਲੁੱਦ ਰਹੀ ਸੀ।

ਬੂਰੇ 'ਚੋਂ ਝਾਕਦੀ ਜਿਹੀ ਡਿੰਪਲ ਚਲੇ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹਾਲੀ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲੱਥਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਗੱਲ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਫਿੱਟ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਝੱਸ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ। ਹੋਸ਼ ਆਉਣ 'ਤੇ ਪਤਨੀ ਚਾਹ ਬਣਾ ਲਿਆਈ ਸੀ ਤੇ ਚਿਮਚਾ-ਚਿਮਚਾ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਰਾਤ ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ।

“ਤੁਸੀਂ ਜਾਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਆਪੇ ਸਾਂਭ ਲਵਾਂਗੀ, ਬੀਜੀ ਨੂੰ” ਉਹਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ।

ਸਵੇਰੇ ਮੇਰੇ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਉੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਨੀਂਦਰਾ ਜਾਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬੀਜੀ ਸੁੱਤੇ ਤਾਂ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਪਲਿੱਤਣ ਵਰਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

“ਰਾਤ ਫਿਰ ਦੋਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।” ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

“... ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਗਾਇਆ?”

“ਸੋਚਿਆ ਤੁਸੀਂ ਬੇਆਰਾਮ ਹੋਵੋਗੇ”। ਉਹਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਉੱਤਰ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾਓ।” ਮੈਨੂੰ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪਿਆ ਵੇਖ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਗੱਲ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਫਿਕਰ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਸੋਚ ਰਿਹਾਂ ਸਾਂ ਕਿਧਰੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਤਸ਼ਖੀਸ਼ ਹੀ ਈ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਵੇ।

“ਫਿਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਘਰ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਏ।” ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਝਿਜਕਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਨਾ ਤੁਹਾਡਾ ਖਿਆਲ ਏ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ?” ਪਲ ਦੇ ਪਲ ਲਈ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਰਛਾਵਾਂ ਜਿਹਾ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਏ? ਅਰਸ਼ੀ ਜੋ ਰਾਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਘਰ ਆਈ ਸੀ। ਗੈਲਰੀ ਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਦੱਸਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਰਾਤੀ ਵੇਖੀ ਪਿਕਚਰ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਰਸਰੀ

ਜਿਹਾ ਬੀਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ ਬਗੈਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਫਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਾਂ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਥੇ ਬੀਜੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋ ਵਾਰ ਘਰ ਫੇਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਤੱਸਲੀ ਦੁਆਉਣ ਤੇ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ।

ਦੇ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਦਿਖਾਣਾ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਸਪੀਡ ਤੇ ਕਾਰ ਚਲਾ ਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਬੀਜੀ ਢੇਹ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਮੈਂਨੂੰ ਵਿਹੰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕੁਰਾਹਟ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ।

“ਰਾਜ਼ੀ ਓ ਨਾ ਹੁਣ...?” ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਿਆਂ ਵੇਖ ਮੈਂ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਭਰਿਆ ਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇੱਕ ਛਿੱਣ ਲਈ ਲਿਸ਼ਕੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮਮਤਾ ਦੀ ਚਮਕ ਘੁਲ ਮਿਲ ਗਈ।

ਪਤਨੀ ਇੱਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਥੰਮ੍ਹੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗਿਲਾਸ ਫੜੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੂਸ ਪਿਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸੀ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕੁੱਝ ਦਵਾਈਆਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਪਤਨੀ ਨੇ ਹਫਤੇ ਭਰ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਸਦਕਾ ਬੀਜੀ ਕਾਫੀ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ

ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਦੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਸਪੰਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਕਦੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕੱਪ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ

ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸੰਤਰਿਆਂ ਦਾ ਜੂਸ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ

ਵਾਰ ਟੈਨਿਕ ਦੋਂਦੀ, ਚਾਰ ਵਾਰ ਦਵਾਈ ਦੋਂਦੀ, ਉਹ ਘੜੀ ਦੀ ਸੂਈ ਵਾਂਗ ਚੱਲ ਜਹੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਜਿਹੀ ਮਿਲਦੀ।

“ਪ੍ਰੀਤ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਏ ਬੀਜੀ ਦੀ, ਤੇਰਾ ਦੇਣਾ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਦਿਆਂਗਾ?” ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ

“ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ?” ਉਹ ਫਟ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਵਾਲੀ ਵਲਦੀ ਕਹਿੰਦੀ।

ਉਹਦੀ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਸਦਕਾ ਬੀਜੀ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਠੀਕ ਸਨ।

“ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਸੈਰ ਦੀ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਏ।” ਬੀਜੀ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਦਵਾਈ ਉਹਨੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ

ਧਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਆਕੇ ਮੈਂ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਸੈਰ ਲੈ ਜਾਇਗਾ

ਕਰਾਂਗਾ।

ਬੀਜੀ ਹੋਣ ਬਿਲਕੁਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਨ। ਪਤਨੀ ਬੀਜੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ

ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਜੂਸ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਬਰੇਕਫਾਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦੀ

ਸੀ। ਸਭ ਕੁੱਝ ਠੀਕ ਠਾਕ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਕਾਰ ਤੇ ਘੁਮਾਉਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ। ਮੇਰਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ

ਇਹ ਰੁਟੀਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪਿਕਚਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੂਰਣ

ਤੌਰ ਤੇ ਕੱਟਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਚਮਕ ਜਿਵੇਂ ਮਰ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤੇ

ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਜਿਵੇਂ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਘੁਮਾਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸਾਂ।

“ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਕਦੀ ਕਦੀ ਸਿਰ ਦਰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ...।” ਮੇਜ਼ ਤੇ ਖਾਣਾ ਲਗਾਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਚੱਲਿਆ ਕਰ ਘੁਮਣ।”

“ਵਿਹਲ ਈ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲਦਾ ਏ?” ਬੀਜੀ ਅੱਗੇ ਦਲੀਏ ਦੀ ਪਲੇਟ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਬਾਦ ਡਕਦਿਆਂ ਡਕਦਿਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਹੱਕਾ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਾਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਸਾਂ। ਬੀਜੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤੀ ਪਤਨੀ ਕਾਫੀ ਥੱਕੀਆਂ ਥੱਕੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਇਹਨੂੰ ਹੋਈ ਕੀ ਜਾਂਦਾ ਏ?” ਉੱਕਾ ਨਿਘਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਏ...।” ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਦੀ ਕੰਡ ਤੋਂ ਬਾਂਹ ਵਲਾਅ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਲਈ ਆਉਂਦਿਆਂ ਅੱਗੋਂ ਮਿਲੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਫਿਕੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕੁਰਾਹਟ ਫੈਲ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।

ਖਾਣਾ ਖਾਂਦਿਆ ਮੈਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਡਿੰਪਲ ਤੇ ਅਰਸ਼ੀ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਉੱਠ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ।

ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਸਾਂ (ਜਿੱਦਨ ਦੇ ਬੀਜੀ ਬਿਮਾਰ ਹੋਏ ਸਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਰੁਟੀਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਚਾਹੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ) ਬੀਜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੋਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਝਾਕਦੀ ਹੋਈ ਕੁਝ ਅਝਕਦੀ ਅਝਕਦੀ ਜਿਹੀ ਡਿੰਪਲ ਲੰਘ ਗਈ ਸੀ।

“ਬੀਜੀ ਟੈਨਿਕ ਲੈ ਲਿਆ ਤੁਸੀਂ?” ਯਕਦਮ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਸੀ।

“ਮੇਰਾ ਤੇ ਜੀ ਅਕ ਗਿਆ ਏ ਸ਼ਰਬਤ ਜਿਹਾ ਪੀ ਪੀ ਕੇ।” ਬੀਜੀ ਨੇ ਭੈੜਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਨਹੀਂ ਬੀਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ।” ਦਵਾਈ ਦਾ ਚਿਮਚਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦੀ ਮਰਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਏ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ।”

ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਨਮੀ ਸੀ।

ਡਿੰਪਲ ਫਿਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਖੜੀ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਵੜਣ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਝਕ ਰਹੀ ਸੀ... ਫਿਰ ਸਹਿਮੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖਿਸਕ ਆਈ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਐਨੂਅਲ ਫੇਅਰ ਦੇ ਹਿਸਟਰੀਨਿਕਸ ਦੇ ਪਾਰਟ ਵਿਚ ਫਸਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹਦੀ ਤੱਸਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ। ਡਿੰਪਲ ਨੇ

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਫੰਕਸ਼ਨ ਅਟੈਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਝੰਝਟ ਕਰਕੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ।

“ਕਿਹੜੀ ਥੀਮ ਸੀ ਡਿੰਪਲ ?”

“ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਵਾਂ?” ਕੁੜੀ ਝੱਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਆ ਗਈ।

ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਥੀਮ ਸੀ। ਇੱਕ ਐਕਸਪਰਟ ਵਾਂਙ ਡਿੰਪਲ ਝੱਟ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀ। ਬੀਜੀ ਤੇ ਮੈਂ ਹੱਸ ਹੱਸ ਦੂਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਾਂ।

“ਨੀ ਤੂੰ ਕੋਣ ਹੁੰਨੀ ਏਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਆਖਣ ਵਾਲੀ ?” ਅਚਾਣਕ ਸਾਹਮਣੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਗੂੰਜੀ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਕੋਣ ਹੁੰਨੀ ਏਂ ਮਖਾਲੇ ਲਾਣ ਵਾਲੀ?”

“ਨੀਂ ਮੇਰਾ ਪੁਤਰ ਈ, ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਮੈਂ ਆਖਾਂ।”

“ਬਣ ਜਾਣਾ ਸਾਈ ਫੇਰ ਰੰਨ ਉਹਦੀ...।”

“ਹਾਏ ਨੀ ਕੁਤੀਏ ਤੇਰਾ ਕੱਖ ਨਾ ਰਹੇ।”

“ਆਹੋ ਫੇਰ ਸਾਂਭ ਲੈਣਾ ਸਾਈ, ਫੇਰ ਪੁਆੜੇ ਤਾ ਨਾ ਪੈਂਦੇ।”

“ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ।...।” ਕਰਦਿਆਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਨੀਵੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਕੀਤੀ ਮੈਂ ਮੇਜ਼ ਵੱਲ ਝਾਕੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਡਿੰਪਲ ਭੱਜਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸੀ।... ..ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਵੀ...।

ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਬਲੇਟੀ ਪਤਨੀ ਬੈੱਡ ਤੇ ਮੁੱਧੀ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ...

“ਕੀ ਹੋਇਆ ਏ ਤੈਨੂੰ,,?” ਉਹਦੇ ਬੈੱਡ ਦੀ ਬਾਹੀ ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

“... ..।”

“ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਏ ਕੀ ਤਕਲੀਫ ਏ ਤੈਨੂੰ?” ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਈ ਸੀ।

“ਮਖ ਦੱਸਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਏਂ?” ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“... ..।”

“ਹਾਇਆ ਨੀਂ ਜਣਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣੀਏਂ...।” ਗੁਆਚੇਂ ਫਿਰ ਆਵਾਜ਼ ਚੀਕੀ ਸੀ।

“ਨੀਂ ਮਰਨ ਤੇਰੇ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ...।”

“ਤੇਰੇ ਮਰਨ।”

“ਤੇਰੇ ਈ ਮਰਨ।”

“ਹਾਏ ਨੀ ਕਾਲੀ ਜੀਭ ਵਾਲੀਏ...।”

“ਯਕਦਮ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੀਤ ਹੁੱਬਕੀਆਂ ਭਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਉਹਦਾ ਹਿੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।”

“ਲਿਆ ਸਿਰ ਘੁੱਟ ਦਿਆਂ।” ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਉਹ ਹਾਲੀ ਵੀ ਹੁੱਬਕੀਆਂ ਭਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਤਕਲੀਫ ਜ਼ਿਆਦਾ ਏ?”

“... ..।”